

Rapport 2007-014
**Bærekraftig
kommuneøkonomi**

GEELMUYDEN . KIESE

Bærekraftig kommuneøkonomi

Utarbeidet for
KS

Innhold:

SAMMENDRAG OG KONKLUSJONER	1
1 INNLEDNING.....	9
1.1 Bakgrunn	9
1.1 Mandat.....	10
2 BÆREKRAFTIG KOMMUNEØKONOMI	11
2.1 Innledning.....	11
2.2 Regnskapsprinsipper og rapportering i kommunene.....	12
2.2.1 Hva menes med overskudd i kommunene?.....	12
2.2.2 Regnskapsprinsipper i kommuner og bedrifter.....	14
2.3 Økonomisk bærekraft i kommunene.....	16
2.3.1 Hva menes med bærekraft?	16
2.3.2 Årsrapportering i kommunene	17
2.3.3 Netto driftsresultat som indikator for bærekraftig økonomisk utvikling	19
2.4 Kommuneresultat	21
2.4.1 Ny hjelpeindikator.....	21
2.4.2 Målsetting og definisjon	22
2.4.3 Nærmere om korreksjonene av netto driftsresultat	22
2.4.4 Styrker og utfordringer ved den nye hjelpeindikatoren	24
2.4.5 Hvor stort bør kommuneresultatet være?	25
2.4.6 Forslag til praktisk oppfølging av KS	25
2.5 Oppsummering: Hvorfor bør kommunene gå med ”overskudd”.....	25
3 KOMMUNIKASJON OM KOMMUNALØKONOMI.....	28
3.1 Geelmuyden.Kieses metode	28
3.2 Sensemaking	28
3.2.1 Hovedutfordringer.....	28
3.3 Storymaking.....	29
3.3.1 Arena	29
3.3.2 Ulike kommunikasjonsroller for kommunene	30
3.3.3 Nytt regnskapsbegrep – Kommuneresultat	30
3.3.4 Hovedgrep – 10 kommunikasjonsråd.....	31
3.4 Storytelling – tiltakspakke	33
3.4.1 Det nye kommunale møtsted - årsforsamlingen (mars/april)	33
3.4.2 Regi	34
3.4.3 Kommunenes tilstandsrapport	34
3.4.4 Utprøving og evaluering i kommunene.....	35
4 BEREGNINGER AV KOMMUNERESULTAT	36
4.1 Innledning.....	36
4.2 Avdrag og avskrivninger	36
4.2.1 Begreper	36
4.2.2 Regneeksempler	37
4.3 Realrente og nominell rente.....	39
4.4 Netto avsetninger til bundne fond.....	39
4.5 Dekning av regnskapsmessig merforbruk	40
4.6 Justering for svingende inntekter	41
4.6.1 Innledning.....	41

4.6.2	Ekstraordinære finansinntekter og -utgifter.....	41
4.6.3	Momskompensasjon på investeringer	43
4.7	Oppsummering av justeringene	45
5	EFFEKTER PÅ KOMMUNENIVÅ.....	48
5.1	Hovedtall	48
5.2	Grupperingsanalyse.....	49
	VEDLEGG: BEREGNINGRESULTATER FOR DE ENKELTE KOMMUNENE ...	52

Sammendrag og konklusjoner

Resymé

Kommuneøkonomien er i rask bedring som følge av sterk økning i inntektene. Bedringen fører til at det fremkommer krav om at kommunene må trappe opp tilbudet av velferdstjenester raskere enn mange kommuner til nå har gjort. Talsmenn for raskere opptrapping av velferdstilbudene viser blant annet til at netto driftsresultat i kommunene har økt markert de par siste årene. Det hevdes at kommunene ikke må sette penger på bok, men prioritere innbyggernes behov for flere og bedre velferdstjenester.

For en gjennomsnittskommune bør netto driftsresultat ligge på 3 – 3½ prosent av driftsinntektene i et normalår. I år med ekstraordinært høye inntekter, som i 2006, bør netto driftsresultatet ligge enda høyere.

Debatten om kommuneøkonomien viser at en manglende forståelse for kommunens behov for å ha en bærekraftig økonomisk ressursbruk. Dette forsterkes til dels ved at netto driftsresultat ikke måler om kommunene har en bærekraftig økonomi. Vi foreslår derfor å innføre et nytt hjelpebegrep – ”Kommunerresultat” – som bedre måler om den enkelte kommune har en økonomisk bærekraftig ressursbruk. Kommunerresultat er et anslag på om kommunens drift bidrar til økning eller reduksjon av kommunens netto formue. Dessuten foreslås det at kommunikasjonen med opinionen styrkes ved å etablere årsforsamling for kommunene og at kommunene dessuten utarbeider en tilstandsrapport for kommunen. På årsforsamlingen og i tilstandsrapporten gjennomgås kommunens tjenestetilbud, og dette sees i sammenheng med de økonomiske rammene for kommunen.

Bakgrunn

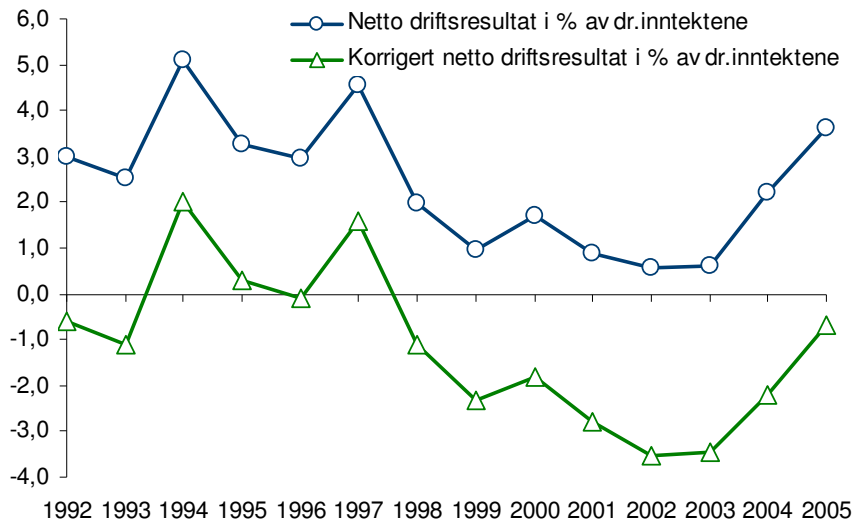
Økonomisk bærekraft

Kommunene må sørge for at de forvalter sine inntekter på en slik måte at deres økonomi er bærekraftig, dvs. at ressursbruken i dag ikke truer velferden til innbyggerne i fremtiden. I en tid med god inntektsvekst i kommunene sammen med udekkede velferdsbehov, er en del kommuner blitt kritisert for å ikke bruke de økte inntektene til å forbedre tjenestetilbudet. Det anføres bl.a. at en kommune ikke har som mål å ha høyest mulig ”overskudd”, men i første rekke å sikre befolkningen et best mulig tjenestetilbud. Positive netto driftsresultater har vært brukt som argument for at kommunene må bruke mer penger på tjenesteytingen.

Netto driftsresultat for kommunesektoren under ett økte fra 0,6 prosent av driftsinntektene i 2003 til 3,6 prosent i 2005. Trolig har det økt ytterligere i 2006, som følge av meget sterk vekst i skatteinngangen. Imidlertid er det en rekke innvendinger mot bruk av netto driftsresultat som indikator for en kommunes økonomiske bærekraft. Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) har valgt å korrigere netto driftsresultatet for kommunesektoren sett under ett for å få et begrep som i større grad er i samsvar med en bærekraftig økonomisk utvikling, kalt korrigert

netto driftsresultat¹, jf figuren nedenfor. For 2005 var korrigert netto driftsresultat -0,7 prosent av driftsinntektene, mens ordinært netto driftsresultat var 4,3 prosent. TBU har i sine rapporter ment at ordinært netto driftsresultat bør ligge på om lag 3 prosent over tid for at økonomien skal være bærekraftig.

Figur A *Netto driftsresultat og korrigert netto driftsresultat i kommunesektoren. Prosent av driftsinntekter*

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU)

Innvendingene som er reist mot bruk av netto driftsresultat som indikator for en kommunes økonomiske bærekraft, taler for at det kan være hensiktsmessig å etablere en hjelpeindikator som bedre ivaretar nødvendig informasjon for å vurdere om en kommunes eller en fylkeskommunes økonomi er bærekraftig eller ikke.

Kommunikasjonsutfordring

I den politiske debatten, både i enkeltkommuner og på den rikspolitiske arenaen, er det kommet til uttrykk en viss bekymring for at kommunene i for stor grad bruker den sterke inntektsveksten til å nedbetale gjeld framfor å øke tjenestetilbudet. Dette reiser spørsmålet om det i opinionen er en god nok forståelse for kommunenes økonomiske situasjon og for hvordan kommunene bør legge opp til en fornuftig balanse mellom utgifter og inntekter.

Dette reiser også spørsmålet om hvordan kommunene bør legge opp sin kommunikasjon i forhold til den økonomiske utviklingen. Kommunenes viktigste oppgave er å yte innbyggerne velferdstjenester, og det er dette kommunenes innbyggere er mest opptatt av. Økonomiske resultater er i seg selv ikke interessant. Vellykket kommunikasjon er en kritisk suksessfaktor for de fleste virksomheter, også norske kommuner. Kommunikasjonsinnsatsen i kommunene er svært variabel, og flere kommuner har problemer med å kommunisere et balansert bilde av sin økonomiske situasjon og sine fremtidsmuligheter.

¹ Korrigert netto driftsresultat beregnes med utgangspunkt i ordinært netto driftsresultat, ved at avdrag på gjeld erstattes med beregnede avskrivninger på realkapitalen (kapitalslit) i kommunesektoren.

Problemstillinger

KS har engasjert ECON sammen med Geelmuyden.Kiese til å gjennomføre et prosjekt bestående av tre delprosjekter:

- Å utvikle en kommunikasjonsstrategi i forhold til behovet for finansiell balanse og overskudd i kommunene, herunder konkret bistand i form av notater, utkast til artikler med mer.
- Utrede hvilke indikatorer utover netto driftsresultat som vil kunne være hensiktsmessige for å vurdere den økonomiske situasjonen i kommunene.
- Etablere et indikatorsett for klassifisering av kommunene etter grad av kommunal-økonomisk balanse.

Kommunikasjonsstrategi

Vi har lagt vekt på et fåtall kommunikasjonsgrep som kan hjelpe kommuner i kommunikasjonen. Det har vært sentralt at de foreslåtte tiltakene er enkle og ikke krever et stort apparat og mange dedikerte kommunikasjonsmedarbeidere. Norske kommuner er ulike både i størrelse, økonomisk situasjon og historie; tiltakene som foreslås i denne rapporten, tar derfor sikte på å være overordnede grep som passer de fleste. Hver enkelt kommune må selvsagt tilpasse gjennomføringen til lokale forhold.

Arena og rolle

Grovt sett kommuniserer norske kommuner på to arenaer: den lokale og den nasjonale mediearena. På den nasjonale mediearena er det vanskelig for en kommune å kontrollere historiene som presenteres, og historiene vil i de fleste tilfellene bli brukt som eksempler på negative forhold. Da er fokus på uholdbare tilstander i eldreomsorgen eller andre kommunale tjenester. På den lokale mediearena har kommunene mulighet til å formidle andre sider. Den lokale mediearena er den arena som i sterkeste grad bidrar til å forme innbyggernes oppfatning av kommunens situasjon og tjenestetilbud. Den lokale mediearena er dermed kommunens viktigste kommunikasjonsarena.

I enhver kommunikasjonsituasjon står valg av rolle sentralt. Kommunen må bestemme seg for hvilken rolle den skal spille i kommunikasjonen, og holde fast ved den. Tre arketyper roller er aktuelle; ekspert, opprører eller helt, og valget avhenger av kommunens situasjon. Kommuner med en solid økonomisk situasjon og med langsiktig planleggingshorisont bør kommunisere som en *ekspert*, med fokus på kunnskap, erfaring og fremtidsplanlegging. En kommune kan også velge rollen som *opprører* mot statlig overstyring og manglende sentral finansiering. I kommuner som har kommet ut av en vanskelig situasjon, bør ledelsen kommunisere som *helter*; skryte av medarbeidere og innbyggere som har bygget kommunen og kommunens tjenestetilbud.

Grep og tiltak

Nytt regnskapsbegrep – Kommuneresultat

For å rydde i begrepsjungelen lanserer vi det nye begrepet *Kommuneresultat*. Utgangspunktet for begrepet er at det i dag hersker stor usikkerhet rundt hvilke begreper som egentlig beskriver en kommunes økonomiske bærekraft best. ECON har gjort de faglige beregningene og kommet frem til hvilke elementer som må med for at den nye indikatoren skal gi et godt og helhetlig bilde av kommunens økonomiske bærekraft.

Siden kommuneresultatet delvis baserer seg på usikre data og dels på skjønnsmessige korreksjoner, bør kommuneresultatet ses på som en størrelse som ikke skal erstatte netto driftsresultat, men framstå som en supplerende indikator.

Kommuniser med forståelige bilder

Et av hovedproblemene i kommunikasjonen rundt kommunaløkonomi er at tall og begreper er veldig langt unna hva befolkningen til daglig forholder seg til. Dette skaper avstand, og det er vanskelig å forstå hvordan ting henger sammen. En forenkling av språkbruken slik at innbyggerne kan forstå det som fortelles må derfor ligge til grunn for kommunikasjonen.

Som et eksempel kan man sammenligne en investering i kommunen med en investering i privatøkonomien. Dersom investeringen lånefinansieres, koster det mer og begrenser handlingsrommet mer, over tid, enn om man sparer i forkant og investerer etterpå. Dersom kommunen investerer i en skole eller et sykehjem, må man også ha midlene til å holde dette i drift, ikke ulikt en privatperson som kjøper en bil; har man ikke råd til drivstoff, forsikring og veiavgift, er det lite poeng i å kjøpe bilen.

Etablere kommunikasjonsarena – Kommunens årsforsamling

En av utfordringene i dagens situasjon er at det finnes få eller ingen arenaer hvor kommunene kan presentere sitt syn på situasjonen. Resultatet er at kommunen blir stående som en passiv respondent til andres historier eller anklager.

Derfor foreslås det å skape en ny arena, kommunens årsforsamling, som henspiller på begivenheter som årsmøte og generalforsamling. Årsforsamlingen er tenkt som en arena der alle relevante interessenter møtes; de ansatte i kommunen, samarbeidspartnere, brukere og innbyggere ellers samt media.

Kommunens årsforsamling skal være en anledning hvor kommunen både gjør opp status for året som har gått og ser fremover. Årsforsamlingen vil være stedet der den politiske ledelsen i kommunen presenterer nøkkeltall for økonomi og tjenesteyting, rapporterer status på store prosjekter i kommunen og viser hvilke prosjekter og utbygginger som kommer i tiden fremover. Kort og godt: En arena hvor kommunen kan fortelle sin historie uten at den er utløst av noen andre. Det foreslås også et fast punkt på agendaen som vi har kalt borgertalen, som kan være et kritisk blikk utenfra – basert på brukerundersøkelser eller andre forhold. I denne rapporten presenterer vi en mer utdypende argumentasjon for årsforsamlingen og et forslag til kjøreplan.

Kommunenes tilstandsrapport

Det foreslås videre at kommunene utarbeider en årsmelding i et språk og en form som gjør den forståelig for folk flest. Dette kan være en enkel brosjyre eller en tilstandsrapport som legges fram på årsforsamlingen og som deretter gis en bredere distribusjon. Innholdet kan lages over samme lest som årsforsamlingen, med fokus på kommuneresultat, tjenesteyting, brukerundersøkelser og målene for perioden fremover.

Fasedelt og planlagt kommunikasjon

Planlegging og systematikk i kommunikasjonen vil gi de beste resultatene. De aller fleste kommuner har gode historier og suksesser, ikke bare dårlig behandling og faderer. For å få frem disse historiene trengs planlegging og struktur. Med bakgrunn i

brukerundersøkelser og annet materiale, må administrasjonen få et ansvar for å lete frem de gode historiene og legge en plan for når disse skal presenteres for pressen. Kommuner som ikke har egne kommunikasjonsfolk bør utpeke noen som får dette ansvaret, og som også gis opplæring i kommunikasjonsarbeidet.

Fasedeling er et grep der man har to eller flere faste kommunikasjonsbegivenheter over året. Nyheter om det som skjer i kommunen kan dermed presenteres flere ganger i året. Kommunens årsforsamling vil være en av de viktigste kommunikasjonsaktivitetene og de andre aktivitetene bør i stor grad planlegges ut i fra hvilke resultater, både økonomiske og andre, man presenterer i årsforsamlingen.

Kommunens kommunikasjonsplan

Det er forskjell mellom de kommuner som har kommunikasjon som en del av sitt strategiske planverk, og de kommuner som overlater dette til tilfeldighetene eller enkeltpersoner. Strategisk kommunikasjon vil være av stor betydning for moderne kommuner. God kommunikasjonen er en effektiv måte å håndtere interessentlandskapet på. Det styrker både legitimiteten og lokaldemokratiet at kommunene jobber effektivt med kommunikasjon mot de ansatte, samarbeidspartnere, brukergrupper og innbyggerne. Alle kommuner bør ha en kommunikasjonsplan der man bl.a. har en god struktur og timing på årsforsamlingen, tilstandsrapporten og andre kommunikasjonsbegivenheter i løpet av året.

Kommunerresultat – ny hjelpeindikator

Som grunnlag for å vurdere om en kommune eller fylkeskommune er inne i en bærekraftig økonomisk utvikling, introduseres *Kommunerresultat* som en ny hjelpemiddel til å vurdere om den økonomiske og finansiell utviklingen er bærekraftig.

Hva menes med økonomisk bærekraft?

Det er ikke opplagt hva vi skal legge i begrepet økonomisk bærekraft for en kommune. En intuitiv tilnærming kan være at økonomisk bærekraft innebærer at kommunenes budsjetter i en eller annen forstand skal kunne videreføres uten at det fører kommunen inn i noen økonomisk eller finansiell krise. En slik framoverskuende vurdering er vanskelig å gjennomføre i praksis. Normalt blir derfor vurderinger av holdbarheten i den økonomiske situasjonen gjort på basis av ett års budsjett/regnskap.

Et krav til bærekraftig budsjettbalanse er i økonomisk litteratur kjent under navnet "the golden rule". Den sier at *kommunene kan lånefinansiere investeringer, men driften må gå i balanse*, dvs. at de løpende inntektene må dekke de løpende driftskostnadene. Dette minner om kommunelovens krav om at netto driftsresultat skal være positivt (med mindre man kan trekke på tidligere oppsparte midler). I tenkningen bak "golden rule" er det imidlertid kostnadene ved driften som inngår, som kan avvike fra de bokførte utgiftene benyttes ved beregning av netto driftsresultat.

Netto driftsresultat lite egnet som indikator for økonomisk bærekraft

Netto driftsresultat har en rekke svakheter dersom den skal brukes som indikator for kommunens økonomiske situasjon og bærekraft på lang sikt. For eksempel påvirkes netto driftsresultat av at avdrag og ikke avskrivninger inngår, at det påvirkes av

tilfeldige svingninger i inntekter og utgifter og at en del av inntektene som kommune ikke fritt kan bruke, inngår i dette resultatbegrepet.

Kommunerresultat som hjelpeindikator

Hovedmålsettingene bak etablering av kommunerresultat som en ny hjelpeindikator er flere:

- Etablere en bedre indikator for kommunene økonomiske situasjon og bærekraft enn netto driftsresultat
- Forenkle og forbedre kommunikasjon med den allmenne opinion og det politiske miljø både i kommunen og rikspolitisk
- Forenkle sammenligning over tid for én og samme kommune
- Forenkle sammenligning mellom kommuner.

Kommunerresultatet beregnes ved at netto driftsresultat korrigeres for svakhetene ved dette målet:

- Avdrag erstattes av avskrivninger
- Nominelle renteutgifter erstattes av realrenteutgifter
- Netto avsetninger til bundne fond kommer til fradrag
- Utgifter til dekning av tidligere års merforbruk kommer til fradrag
- Netto renteutgifter (inkl utbytte) erstattes med et beregnet normalnivå for denne variabelen.
- Inntekter fra momskompensasjon på investeringer erstattes med beregnet momskompensasjon på investeringer forutsatt et normalnivå for kommunens investeringer.

Innføring av kommunerresultat ivaretar en rekke av innvendingene mot netto driftsresultat som indikator på økonomisk bærekraft i kommunene. Imidlertid krever en normal vurdering av om den økonomiske situasjon og bærekraft i en kommune vurdering av flere størrelser både knyttet til den løpende drift og finansielle stilling. Indikatoren er kun ment å være en hjelpeindikator som kan brukes hovedsakelig i kommunikasjonsøyemed, men den vil etter vårt syn også kunne være et nyttig hjelpemiddel for kommunenes administrasjon i den løpende overvåking og vurdering av den økonomiske utviklingen i den enkelte kommune.

Imidlertid er det en del utfordringer knyttet til den nye hjelpeindikatoren. Den krever at det må gjøres en del anslag utover det som normalt inngår i regnskapet. Den største utfordringen er knyttet til mangel på data for avskrivninger. De aller fleste kommuner har tall for avskrivninger, men disse er basert på historiske anskaffelsespriser og ikke på gjenanskaffelsespriser, som må til for å beregne kommunerresultatet. Imidlertid bør det være mulig å anslå avskrivningene sjablongmessig basert på informasjon kommunene har om sin realkapital. Etter vårt syn burde flere av utfordringene være relativt greie å håndtere, og vi ville tro at mange kommuner gjør anslag og beregninger som ivaretar disse allerede i dag.

Hvor stort bør kommuneresultatet være?

Som nevnt over, mener TBU at netto driftsresultatet for alle kommuner og fylkeskommuner under ett bør være om lag 3 prosent av netto driftsresultat over tid. Denne vurderingen er i hovedsak basert på at forskjellen mellom avdrag og avskrivninger historisk har ligget på om lag 3 prosent av driftsinntektene. For 2005 er denne forskjellen noe større, om lag 3 ½ prosent.

Etter vårt syn bør kommuneresultatet på lang sikt ligge i nærheten av null. Det innebærer at kommunene selv må finansiere alle sine kostnader ved driften, mens investeringene kan lånefinansieres, noe som betyr at økt realkapital kan motsvares av økt gjeld, mens kommunens egenkapital blir uendret. Dette er i tråd med formuesbevaringsprinsippet og med "the golden rule" for budsjettbalansen.

Utprøving og veiledning

ECON og Geelmuyden.Kiese vil foreslå at KS følger opp dette gjennom

1. Utprøving av å bruke hjelpeindikatoren i et begrenset utvalg med kommuner
2. Utarbeiding av en veileder for hvordan kommuneresultat skal beregnes og hvordan begrepet bør brukes i den løpende økonomistyring og kommunikasjon.

Hvorfor bør kommunene gå med "overskudd"?

Netto driftsresultat måler altså ikke "overskuddet" i kommunene på en måte som er i samsvar med en bærekraftig økonomisk utvikling. Ser en bort fra ekstraordinære kortsiktige svingninger i inntekter og utgifter, så må en gjennomsnittskommune normalt ha et netto driftsresultat - eller om man vil et "overskudd" - på om lag 3 – 3½ prosent av driftsinntektene. Dette er altså en norm for en gjennomsnittskommune.

Dersom kommunene har ekstraordinært høye inntekter i et år, slik mange opplevde i 2006 som følge av uforutsett vekst i skatteinntekter, bør "overskuddet" være enda høyere enn denne normen.

For hver enkelt kommune vil det normative, bærekraftige nivået på "overskuddet" blant annet avhenge av forholdet mellom størrelsen på avdragene kommunen betaler på sin gjeld, og avskrivningene på realkapitalen. Også forholdet mellom de andre korreksjonene som er foretatt for å lage hjelpeindikatoren "kommuneresultat", er med å bestemme hvilket nivå netto driftsresultat bør ligge på for å være i tråd med en bærekraftig økonomisk utvikling for den enkelte kommune.

Klassifisering av kommuner etter grad av balanse

ECON har anslått kommuneresultatet for alle norske kommuner med basis i korreksjoner av netto driftsresultatet, slik det er beskrevet ovenfor.² Kommuneresultatet blir, som ventet, gjennomgående lavere enn netto driftsresultat. Mens kommunenes netto

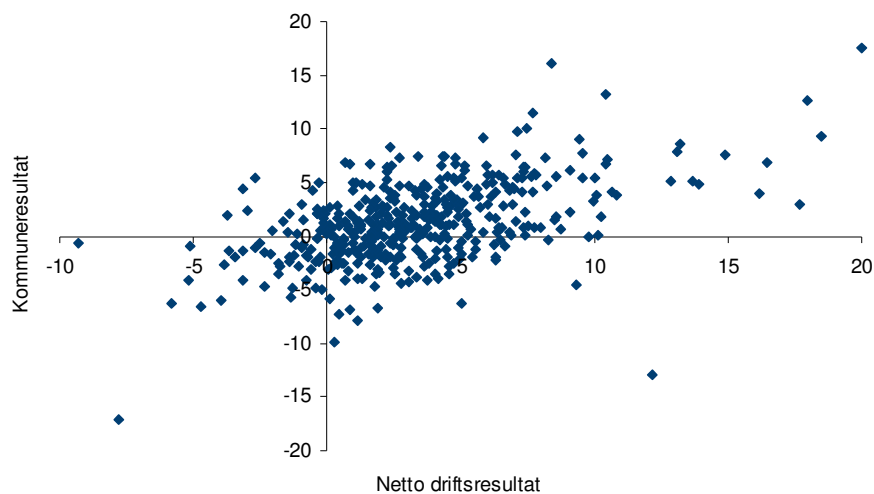
---

² Kommuneresultatet i enkeltkommuner er altså anslått, siden det ikke finnes tall for en rekke av størrelsene som inngår i beregningene av kommuneresultatet. Anslagene her er i første rekke gjort for å gi en pekepinn om forholdet mellom kommuneresultatet og netto driftsresultat under våre forutsetninger. Vi har gitt anslag på avskrivninger og på korreksjoner for unormalt høye/lave inntekter og utgifter. Disse anslagene er beheftet med betydelig usikkerhet. Metoden for anslagene er gitt i kapittel 4.

driftsresultat i 2005 i gjennomsnitt utgjorde 3,9 prosent av inntektene, tilsvarende kommuneresultatet 1,1 prosent av inntektene. Det er en klar tendens til at kommuner med høye driftsresultater også har høye kommuneresultater. Tendensen i materialet er imidlertid at en differanse i driftsresultatet mellom to kommuner på 1 prosentpoeng forventningsmessig bare motsvares av en differanse i kommuneresultatet på 0,5 prosentpoeng.

Samvariasjonen mellom netto driftsresultat og kommuneresultat er også langt fra entydig, jf. Figur B. En rekke kommuner har høyt driftsresultat og lavt kommuneresultat og andre kommuner har lavt driftsresultat og høyt kommuneresultat. Den statistiske samvariasjonen mellom disse to overskuddsmålene målt ved korrelasjonskoeffisienten blir ikke høyere enn knapt 0,4. Det betyr at for enkeltkommuner kan de to indikatorene ofte gi ulike resultater.

Figur B Sammenhengen mellom netto driftsresultat og kommuneresultat i 2006. Prosent av brutto driftsinntekter

Vi tror at kommunene selv gjennom relativt enkle beregninger kan gjennomføre disse korreksjonene av netto driftsresultat for å komme frem til kommuneresultatet.

Vi mener også at det kan medføre klare analysemessige og kommunikasjonsmessige fordeler for kommunene å benytte kommuneresultat som en supplerende indikator på den økonomiske situasjonen i kommunen.

1 Innledning

1.1 Bakgrunn

Etter flere år med svake økonomiske resultater og mange kommuner på ROBEK-listen, er kommuneøkonomien nå i bedring. Mange kommuner trenger å konsolidere eller styrke sin finansielle posisjon. I den politiske debatt, både på kommunalt og statlig nivå, er det også kommet fram en viss bekymring for at kommunene skal bruke den sterke inntektsveksten til å nedbetale gjeld framfor å øke tjenestetilbudet. Situasjonen reiser spørsmålet om det i opinionen er en god nok forståelse for kommunenes økonomiske situasjon og for hvordan kommunene bør legge opp til en fornuftig balanse mellom utgifter og inntekter.

Det kan argumenteres for at kommunaløkonomisk balanse egentlig ikke kan vurderes uten at man også vurderer hvor godt kommunen klarer å tilfredsstille behovene for og de statlige kravene til tjenestene. Balansen går her ikke bare mellom inntekter og utgifter, men mellom inntekter og de oppgavene kommunene er pålagt å løse. Her kommer også vedlikeholdssituasjonen inn. Mange kommuner har trolig gjennom flere år forsømt vedlikeholdet, slik at realkapitalen er forringet uten at dette er synliggjort i regnskapene. Netto driftsresultat fanger ikke opp eventuell forringelse av realkapitalen, og dermed formuen.

Det eksisterer imidlertid ikke gode data for hvor godt kommunen møter disse behovene for tjenester, herunder nødvendig vedlikehold. I denne rapporten vil vi således konsentrere oss om å utvikle indikatorer for den økonomiske situasjonen. Er forholdet mellom utgifter og inntekter i balanse i et langsiktig perspektiv, tatt hensyn til behovet for å tilfredsstille prinsippet om formuesbevaring? Indikatorene vil således i hovedsak begrense seg til å vurdere den rent finansielle bærekraften.

Kommunene må sørge for at de forvalter sine inntekter på en slik måte at deres økonomi er bærekraftig, dvs. at ressursbruken i dag ikke truer velferden til innbyggerne i fremtiden. I en tid med god inntektsvekst i kommunene sammen med udekkede velferdsbehov, er en del kommuner blitt kritisert for å ikke bruke de økte inntektene til å forbedre tjenestetilbudet. Det anføres bl.a. at en kommune ikke har som mål å ha høyest mulig "overskudd", men i første rekke å sikre befolkningen et best mulig tjenestetilbud. Positive netto driftsresultater har vært brukt som argument for at kommunene må bruke mer penger på tjenesteytingen.

Det er reist en rekke innvendinger mot bruk av netto driftsresultat som indikator for en kommunes økonomiske bærekraft. Innvendingene mot netto driftsresultat som enkeltindikator og i tillegg behov for forenklet kommunikasjon, taler for at det kan være hensiktsmessig å etablere en ny indikator som gir et bedre uttrykk for den økonomiske situasjonen i kommunene.

Dette reiser også spørsmålet om hvordan kommunene bør legge opp sin kommunikasjon i forhold til den økonomiske utviklingen. Men kommuneøkonomi handler i liten grad om økonomi. Kommunens hovedoppgave ligger i tjenesteytelser og tilrettelegging, og det er dette kommunens innbyggere er opptatt av. Kommunen må derfor kommunisere økonomi med utgangspunkt i tjenesteyting og situasjonen i kommunen. Økonomiske resultater er i seg selv ikke interessant.

Vellykket kommunikasjon er en kritisk suksessfaktor for de fleste virksomheter, også norske kommuner. Kommunikasjonsinnsatsen i kommunene er svært variabel og flere kommuner har problemer med å kommunisere et balansert bilde av sin økonomiske situasjon og sine fremtidsmuligheter.

KS engasjerte ECON og Geelmuyden.Kiese til å gjennomføre et prosjekt som både adresserer kommunikasjonsutfordringene for kommunene og går gjennom begrepene knyttet til å måle den økonomiske og finansielle bærekraften til kommunene.

1.1 Mandat

Hovedmandat og problemstillinger

KS har gitt følgende mandat for prosjektet:

- a) På en lettfattelig måte presentere hvorfor kommunesektoren må gå med ”overskudd” (dvs. positivt netto driftsresultat) – og hva overskudd uttrykker i denne sammenheng.

Målgrupper for denne delen av prosjektet vil være de politiske miljøene, opinionen og kommunesektoren selv. Oppdragstaker skal:

- finne frem de viktigste argumentene, og utforme de på en måte som folk flest vil forstå
- legge opp en strategi for hvordan budskapet skal nå frem
- utforme skriftlig materiale som KS og medlemmene kan bruke i redegjørelser ovenfor omverdenen, egen sektor, debatter, avisinnlegg etc.

- b) Vurdere hvordan andre indikatorer/indikatorsett enn netto driftsresultat kan utnyttes for å gi et best mulig korrekt bilde av den økonomiske situasjonen i kommunesektoren.

Metode og gjennomføring del a)

Oppdragstaker skal gjennomføre en tredelt prosess:

- 1) samle inn og analysere tilgjengelig materiale (gjennom for eksempel medieanalyse, intervju med sentrale personer og befolkningsundersøkelser mv) for å finne hovedutfordringene som prøves gjennom hypotesetesting med oppdragsgiver
- 2) utvikle budskap, dramaturgi og strategi
- 3) utforme tiltak som sikrer kostnadseffektiv kommunikasjon

Resultatet skal utformes som råd til KS og kommunesektoren om hvordan man bør forstå og kommunisere budskapet, og som faglig substans i form av forslag til artikler, kronikker, innlegg, notater og lignende.

Metode og gjennomføring del b)

Oppdragstaker skal utvikle en kriteriemodell for klassifisering av hvor bærekraftig kommunens økonomi er. Modellen skal gi grunnlag for å kunne sammenlikne den økonomiske situasjonene i kommunene. Metodikken skal synliggjøre hvilke variabler som brukes og hvordan disse vektet for å kunne brukes mekanisk for hvert år.

2 Bærekraftig kommuneøkonomi

2.1 Innledning

Formålet med virksomheten til kommunene er å bidra til høyest mulig velferd for sine innbyggere gjennom produksjon av velferdstjenester og andre tjenester kommunene har ansvar for. Kommunene bruker sine inntekter til å produsere tjenestene. Kommunene må sørge for at de forvalter sine inntekter på en slik måte at deres økonomi er bærekraftig, dvs. at ressursbruken i dag ikke truer velferden til innbyggerne i fremtiden.

Å sikre en bærekraftig økonomisk utvikling krever at kommunene har en god løpende økonomistyring som gir administrasjonen og de politiske beslutningstakerne nødvendig løpende informasjon om kommunens økonomiske og finansielle situasjon. Normalt krever det betydelig informasjon om en rekke ulike forhold knyttet til kommunens løpende drift og til eiendeler og gjeld som kommunen har. Regnskaper og budsjetter skal gi nødvendig informasjon.

I kommunikasjonen om den økonomiske situasjonen til kommunene er man ofte tvunget til å komprimere og forenkle informasjonen som gis. Dette gjelder særlig i kommunikasjon med opinionen, men også i kommunikasjon mellom for eksempel administrasjonen og de politiske beslutningstakerne er det et behov for å forenkle. I de kommunale regnskapene er det derfor begreper som er ment å gi et komprimert bilde av den økonomiske situasjon. Det er især for balansen mellom inntekter og ressursbruk det benyttes ulike begreper som gir et slikt komprimert bilde. For kommunene benyttes flere begreper, der netto driftsresultat er det viktigste. I noen tilfeller omtales dette som overskudd i kommunene.

Både rådmenn, lokalpolitikere og allmennheten kan ha problemer med begrepet ”overskudd” i en kommune. I en situasjon med inntektsvekst og udekkede behov, er kommuner blitt kritisert for å ikke bruke alle de økte inntektene til å forbedre tjenestetilbudet. Det anføres bl.a. at en kommune ikke har som mål å ha høyest mulig ”overskudd”, men i første rekke å sikre befolkningen et best mulig tjenestetilbud. Positive netto driftsresultater har vært brukt som argument for at kommunen må bruke mer penger på tjenesteytingen.

Problemene med bruk av netto driftsresultat som indikator for en kommunes økonomiske situasjon er flere. Dette omtales mer detaljert senere i dette kapitlet. Det kreves derfor, som påpekt over, mer informasjon for å bedømme en kommunes økonomi.

Normalt bør netto driftsresultatet være positivt, gjerne om lag 3 prosent regnet som andel av kommunens driftsinntekter³ for å dekke både løpende driftsutgifter og avskrivninger av realkapitalen. Dette skaper en kommunikasjonsutfordring for politikere og administrasjon i kommunene, siden noen kan oppfatte at et positivt netto driftsresultat betyr at kommunen går med overskudd, og at det finnes mer midler som burde brukes til velferdstjenester til innbyggerne.

---

³ Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi anbefaler et netto driftsresultat på om lag 3 prosent for gjennomsnittet kommuner og fylkeskommuner.

Dessuten er ikke netto driftsresultat et allment kjent begrep, slik at svært få vet hvordan det er definert og hva det gir uttrykk for.

Innvendingene mot netto driftsresultat som en enkeltindikator for kommunenes økonomiske stilling og behovet for forenklet kommunikasjon, taler for at det kan være hensiktsmessig å etablere en ny indikator som gir et bedre uttrykk for den økonomiske situasjonen i kommunene. Nedenfor lanserer vi derfor "kommunerresultat", som en ny hjelpeindikator, som bedre ivaretar kravet til å være en indikator som gir et godt bilde av om den økonomiske ressursbruken i kommunene kan sies å være bærekraftig enn det netto driftsresultat alene gjør.

2.2 Regnskapsprinsipper og rapportering i kommunene

2.2.1 Hva menes med overskudd i kommunene?

For bedrifter er overskudd og driftsresultat relativt presist definert via lover og regler for føring av regnskap, og de fleste vet hva som menes med et overskudd i en bedrift. For kommuner er imidlertid ikke overskudd et eget begrep i kommunal regnskapsførsel. Det finnes flere begreper som måler de økonomiske resultatene i kommunene, der de viktigste er:

- *Brutto driftsresultat*. Forskjellen mellom driftsinntekter og driftsutgifter, der avskrivninger av realkapitalen er med i utgiftene, mens finansielle utgifter ikke er med.
- *Netto driftsresultat*. Brutto driftsresultat tillagt netto renteutgifter og netto avdragsbetalinger og fratrukket avskrivninger.
- *Regnskapsmessig mer/mindreforbruk*. Brutto driftsresultat pluss bruk av oppsparte fonds minus nye avsetninger til fonds.

De aller fleste som ikke er godt kjent med kommunale regnskapsregler, vet lite om hva de ulike begrepene betyr og måler. Dette gjør at politikere og administrasjon i kommunene har en stor utfordring i å kommunisere status og utvikling for økonomien. Kommunikasjonsutfordringen kan bli forsterket av at opposisjonen i kommunene kan bestride virkelighetsbeskrivelsen til de som sitter med den politiske makten i kommunen.

Tabell 2.1 gir en oversikt over definisjon og sammenheng mellom de ulike resultatbegrep som benyttes i kommunene og som er definert i regelverket for kommune-regnskapene.

Tabell 2.1   Resultatbegreper – definisjon og sammenhenger

Sum driftsinntekter
÷ Sum driftsutgifter (utenom avskrivninger)
÷ Avskrivninger
= Brutto driftsresultat
+ Renteinntekter og utbytte
+ Mottatte avdrag på utlån
÷ Renteutgifter og låneomkostninger
÷ Avdrag på lån
÷ Utlån
+ Motpost avskrivninger
= Netto driftsresultat
+ Bruk av tidligere avsetninger
÷ Avsetninger
= Regnskapsmessig mer/mindreforbruk

I de aller fleste kommuner og fylkeskommuner vil hovedfokus i resultatrapporteringen og økonomistyringen være rettet mot netto driftsresultat og mer/mindre forbruk, mens brutto driftsresultat ikke er like sentralt. Imidlertid bruker som nevnt over mange kommuner også andre størrelser i sin rapportering og kommunikasjon av den økonomiske status for sin kommune.

Vi vil her konsentrere oppmerksomheten om de to siste resultatindikatorerne og gi en nærmere omtale av disse.

Netto driftsresultat

Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi anser *netto driftsresultat* som den beste resultatindikatoren for om kommunen er i økonomisk balanse. Netto driftsresultat er altså lik driftsinntektene, inkludert renteinntekter og mottatte innbetalinger av avdrag på kommunens utestående fordringer fratrukket det som utbetales til driftsutgifter og betalte renter og avdrag på gjeld. Netto driftsresultatet gir dermed uttrykk for forskjellen mellom det kommunen får inn av midler til driften, pluss rente- og avdragsinnbetalinger på utestående fordringer, og det som betales ut til den løpende driften og til å betjene gjelden. Samlet gir netto driftsresultat uttrykk for endringer i driftslikviditeten i kommunen. Er netto driftsresultat positivt, kan kommunen sette av disse midlene på fonds eller bruke dem til å finansiere investeringer, dvs. øke arbeidskapitalen i kommunen. Og motsatt dersom netto driftsresultat er negativt.

Netto driftsresultat har flere svakheter dersom den skal brukes som indikator for en kommunes økonomiske bærekraft på lang sikt:

- *Avdrag på gjeld.* I netto driftsresultat inngår avdrag på gjeld og mottatte avdragsbetalinger på utestående fordringer. Begge deler avhenger av tidsprofilene for gjeld og fordringer, slik at disse ikke gir et godt uttrykk for kostnadene for bruk av kapitalen, men er et uttrykk for utgiftene knyttet til avdrag på gjeld eller mottatte avdragsbetalinger på utestående fordringer. Avdragsbetalinger kan avvike betydelig fra kostnadene knyttet til verdiforringelse av realkapitalen.

- *Avskrivninger.* Avskrivninger gir et uttrykk for hva kommunen bruker av realkapitalen i sin tjenesteproduksjon. Avskrivningene skal gi uttrykk for verdiforringelsen av realkapitalen. Avskrivninger inngår ikke i netto driftsresultat. Avskrivningene gir således et uttrykk for den delen av kapitalkostnadene som er knyttet til verdiforringelsen av realkapitalen i løpet av et år.
- *Tilfeldige svingninger i inntekter og utgifter.* En del av kommunens inntekter og utgifter kan svinge betydelig fra år til år. Især kan en del inntektsposter knyttet til eierinteresser i selskaper, blant annen i kraftselskaper, svinge en god del fra år til år. Det innebærer at også netto driftsresultat vil vise tilsvarende svingninger.
- *Bundne inntekter.* Kommunene mottar en god del inntekter som ikke fritt kan benyttes. Inntekter knyttet til avgifter på vann, avløp og renhold kan kun nyttes til å dekke drifts- og kapitalutgifter innenfor disse sektorene. Også øremerkede tilskudd fra staten kan være bundet.

Mer- eller mindreforbruk

”Kommunefolk” omtaler av og til en situasjon med regnskapsmessig *merforbruk* lik null som ”balanse i driften”, selv om netto driftsresultat er negativt. Merforbruket kan i en slik situasjon bli null hvis kommunen kan trekke på fond eller avsetninger.

2.2.2 Regnskapsprinsipper i kommuner og bedrifter

Kommuneregnskapet er finansielt orientert. Regnskapet viser all tilgang på midler og anvendelse av midler i et regnskapsår. Dessuten er kommuneregnskapet delt i et driftsregnskap og et investeringsregnskap.

Bedrifter fører sine regnskaper etter krav satt i regnskapsloven⁴. Disse kravene innebærer at resultatet er et uttrykk for endringen i bedriftens egenkapital i regnskapsåret. Resultatet gir dermed et uttrykk for det som normalt er formålet med virksomheten til en bedrift, nemlig lønnsomheten i virksomheten.

Hovedforskjellen mellom regnskapsprinsippene for kommuner og bedrifter er at kommunenes driftsregnskap gir uttrykk for endringer i likviditeten og arbeidskapitalen i et regnskapsår, mens bedriftenes driftsregnskap gir uttrykk for lønnsomheten av virksomheten i regnskapsåret. Litt forenklet kan vi si at hovedforskjellen er at bedriftene bokfører alle sine kostnader ved ressursbruken, mens kommunene bokfører sine utgifter. Føringen av hovedposter i kommune- og bedriftsregnskapet er vist i tabellen nedenfor.

---

⁴ Lov 1998-07-17 nr. 56: Lov om årsregnskap mv (Regnskapsloven)

Tabell 2.2   *Hovedposter i kommuneregnskap og bedriftsregnskap*

Kommuneregnskap	Bedriftsregnskap
1 Driftsinntekter	1 Salgs- og andre inntekter
	2. Endring i lagerbeholdninger
2 Driftsutgifter (ekskl. avskrivninger)	3 Kostnader (inkl avskrivninger og nedskrivninger)
3 Netto rente- og avdragsbetalinger	
4 Netto driftsresultat (1-2-3)	4 Driftsresultat (1+2-3)
5 Netto bruk av fond (med mer)	5 Netto finansinntekter, verdiendringer med mer
6 Merforbruk/mindreforbruk (4+5)	6 Ordinært resultat før skatt (4+5)

En av de viktigste forskjellene mellom et kommuneregnskap og et bedriftsregnskap er at mens avskrivninger har resultat effekt i en bedrifts regnskap, er det bare avdragene som har slik effekt i en kommunes regnskap. Avskrivninger utover avdragene påvirker ikke netto driftsresultat i en kommune. Dessuten fører kommunene et investeringsregnskap, der investeringene ikke direkte påvirker driftsregnskapet og driftsresultatet.

Mens driftsresultatet i en bedrift i prinsippet måler verdiskapingen utover ressursinnsatsen, måler netto driftsresultat de midlene kommunene har igjen til å dekke framtidige utgifter eller investeringer. Null i netto driftsresultat betyr at kommunen ikke finansierer noe av sine investeringer i inneværende år, men overlater finansieringen til framtiden (låner). En kommune kan ha null i merforbruk selv om den har negativt netto driftsresultat, hvis den kan trekke på fond den har avsatt tidligere.

Overskuddet i en kommune brukes både om netto driftsresultat og om mindreforbruk. En del kommuner oppgir å være i balanse så lenge merforbruket er lik null, men dette kan altså oppnås ved å trekke på fond i en situasjon med negativt netto driftsresultat.

Både i en kommune og i en bedrift framkommer egenkapitalen i balansen. Egenkapitalen er differansen mellom verdien av eiendelene og gjelden (netto formue). Motivene for hvor stor egenkapitalen bør være, vil være forskjellige mellom bedrifter og kommuner. I bedrifter kan en forenklet si at egenkapitalen tilpasses til mål om størst mulig avkastning på egenkapitalen, vurderinger av risiko og markedsmulighetene for finansiering gjennom egenkapital og fremmedkapital (lån). For en kommune vil det være ønskelig med en viss egenkapital for å begrense lånebelastningen, som buffer mot uforutsette svingninger i inntekter og utgifter og for å begrense risikoen knyttet til svingninger i rentenivået.

Det har lenge pågått en diskusjon om regnskapsprinsippene for kommunene bør endres ved at de skal føre regnskapene etter de samme hovedprinsipper som bedriftene ved full periodisering av inntekter og kostnader. Dette har vært vurdert flere ganger og sist av en arbeidsgruppe nedsatt av KRD⁵. Arbeidsgruppen anbefalte at hovedprinsippene i regnskapsføringen ikke bør endres. Et mindretall, blant annet med representantene fra KS, anbefalte at det bør gjennomføres forsøk med fullperiodiserte regnskaper i kommunene.

---

⁵ "Kommuneregnskapet – Effektiv ressursbruk og formuesbevaring". Rapport fra Arbeidsgruppen nedsatt av KRD. Juni 2006.

2.3 Økonomisk bærekraft i kommunene

2.3.1 Hva menes med bærekraft?

Det er ikke opplagt hva vi skal legge i begrepet økonomisk bærekraft for en kommune. En intuitiv tilnærming kan være at økonomisk bærekraft innebærer at kommunenes budsjetter i en eller annen forstand skal kunne videreføres uten at det fører kommunen inn i noen krise. Men omverdenen er ikke konstant. Kvalitetskravene – og dermed kostnadene – innen grunnskolen og helsevesenet endres over tid, og antall innbyggere i ulike aldersgrupper forandrer seg. Ideelt sett burde derfor vurderingen av om kommunens politikk er holdbar være basert på framskrivninger av kostnader og inntekter under bestemte forutsetninger om prioriteringene i kommunen.

En slik framoverskuende vurdering er vanskelig å gjennomføre i praksis. Normalt blir derfor vurderinger av holdbarheten i den økonomiske situasjonen gjort på basis av ett års budsjett/regnskap. Spørsmålet blir da om budsjettet/regnskapet dette ene året kan gjentas ”på lang sikt”, uten hensyn til om det skjer endringer som påvirker kommunens inntekter og utgifter.

”The golden rule”

Et krav til holdbar budsjettbalanse er i litteraturen kjent under navnet ”the golden rule”. Den sier at *kommunene kan lånefinansiere investeringer, men driften må gå i balanse*, dvs. at de løpende inntektene må dekke de løpende driftskostnadene. Dette minner om de kravene som er nedfelt i kommuneloven. Tanken bak dette kravet til holdbar budsjettbalanse er at når kommunene foretar investeringer så skaffer de seg også reelle verdier. Dersom disse verdiene motsvares av en tilsvarende økning av gjelden, vil netto formue (”egenkapitalen”) fortsatt være stabil. For at dette også skal holde over tid, må vi ta hensyn til verdiendringer på investeringsobjektet. Dette kan enklest tilnærmes ved at *løpende avskrivninger regnes som en del av kostnadene*. I så fall må det være netto-investeringene som kan finansieres med nye lån.

Formuesbevaringsprinsippet

Formuesbevaring er viktig prinsipp i kommuneloven for å sikre en forsvarlig økonomiforvaltning over tid. Prinsippet er ikke formelt nedfelt i loven eller dens forskrifter, men er avledet av formuleringer i loven. Prinsippet kan imidlertid tolkes på ulike måter. KRD (2006) drøfter ulike tolkninger av prinsippet⁶.

Kommunelovutvalget av 1990 synes å tolke prinsippet til å bety at en kommune ikke skal kunne øke eller opprettholde sin løpende virksomhet gjennom å bygge ned sin formue. Lovutvalget ser prinsippet som et virkemiddel for å unngå at en kommune legger seg på et for høyt driftsnivå i forhold til de løpende inntektene. KRD (2006) anser ut fra dette formuesbevaringsprinsippet mer som et prinsipp om å sikre et varig og stabilt tjenestetilbud enn et prinsipp for å sikre opprettholdelsen av en bestemt formuesverdi.

---

⁶ Framstillingen bygger delvis på KRD (2006).

Det Tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU), har definert formuesbevaring slik:⁷

Formuesbevaring innebærer at brutto driftsresultat (løpende driftsinntekter fratrukket løpende driftsutgifter) skal være tilstrekkelig til å dekke netto renteutgifter (renteutgifter fratrukket renteinntekter) og avskrivninger/kapitalslit.

Utvalget knytter formuesbevaring til at det må være tilstrekkelig ressurser til å erstatte det løpende kapitalslitet, dvs. at kapitalslitet skal måles til gjenanskaffelsesverdi. Siden låneavdragene for kommunene sett under ett er lavere enn kapitalslitet målt til gjenanskaffelsesverdi, konkluderer utvalget med at netto driftsresultat må være større enn null for at kommunen skal kunne opprettholde formuen. TBU har beregnet at for kommunesektoren under ett må netto driftsresultat over tid være på om lag 3 prosent av brutto driftsinntekter.

Kostnadene må motsvares av inntektene på lang sikt

Oppsummeringsmessig kan en konkludere med at økonomisk bærekraft kan tolkes som at driften av den enkelte kommune og fylkeskommune skal gå i balanse. Det innebærer at kostnadene ved driften skal samsvare inntektene på lang sikt. På kort sikt betyr det at en vurdering av om en er inne i en langsiktig bærekraftig utvikling, er om kostnadene ved årets ressursbruk korrigert for eventuelle ekstraordinære kostnader samsvarer med årets påløpte inntekter korrigert for eventuelle ekstraordinære inntekter. Dessuten må det gjøres korreksjoner for virkninger av inflasjonen på renteinntektene og -utgiftene, siden inflasjonen "blåser opp" netto renteutgifter på kort sikt.

2.3.2 Årsrapportering i kommunene

Krav til årsbudsjett og årsregnskap

Kommunene er pålagt å utarbeide årsregnskap og årsberetning og også et budsjett for kommende budsjettår. Kommuneleien⁸, forskrift om årsregnskap og årsberetning⁹ og forskrift om årsbudsjett¹⁰ regulerer den økonomiske rapporteringen og budsjetteringen for kommuner og fylkeskommuner. Kommunene er pålagt å føre regnskaper etter god kommunal regnskapskikk, som ligger under Foreningen for god regnskapskikk (GKRS). Normer for god regnskapskikk som foreningen utarbeider, danner bindende standarder for god kommunal regnskapsføring.¹¹ At de er bindende innebærer at de har lovs kraft.

Hvordan rapporterer kommunene i praksis?

I dette prosjektet har ECON gått gjennom årsrapporter fra et tilfeldig utvalg av kommuner for å avdekke hvordan kommunene rapporterer sin økonomiske og finansielle status. Et hovedinntrykk er at status kommuniseres på svært ulike måter.

---

⁷ Utvalgets rapport fra november 2001.

⁸ Lov av 25. september 1992.

⁹ Forskrift fastsatt av Kommunal- og regionaldepartementet 15. desember 2000.

¹⁰ Forskrift fastsatt av Kommunal- og regionaldepartementet 15. desember 2000.

¹¹ Kilde: Notat av 20.06.2003: "Notat om GKRS sin plass i kommunal regnskapsføring og GKRS sine organers rolle.

Kommunene bruker ulike begreper og vektlegger ulike forhold i sin rapportering, jf. eksemplene i Boks 2.1.

Boks 2.1   Eksempler på rapportering av økonomiske og finansiell status fra et utvalg kommuners åremeldinger

Bergen kommune, Årsrapport 2005 fra Byrådet. , s.10 kommentarer til regnskapet:

”2005 vil bli et merkeår for Bergen kommunes økonomi. Med et regnskapsmessig overskudd på 33 mill. kroner og en regnskapsført inndekning av tidligere års underskudd med 413 mill., samlet 446 mill., lyktes det å halvere det oppsamlede underskuddet på 895 mill. i løpet av et år. Restunderskuddet på 449 mill. vil bli dekket inn med like store beløp i de tre årene 2006, 2007 og 2008. Netto driftsresultat, som viser hvor mye av driftsinntektene som er igjen etter at driftsutgifter, renter og avdrag er betalt, var på 585 mill. Tallet inkluderer omkontering på 120 mill. for vann og avløp fra kortsiktig gjeld til bundet fond. Korrigert for dette var netto driftsresultat på 465. Beløpet utgjør 4,6 pst. av driftsinntektene, og målsettingen på 3 pst. ble dermed nådd”

Fredrikstad kommune, Årsrapport 2005, Rådmannens forord, s. 2:

”Den økonomiske målsettingen for 2005 var klar – minimum balanse i regnskapet. Resultatet viser at dette ble oppnådd med et overskudd på 81,8 millioner kroner. Utviklingen gjennom året har også gitt noe større inndekning av det akkumulerte underskuddet. Dette er redusert fra 201,0 millioner kroner til 150,3 millioner kroner. Budsjettvedtaket for 2006 forutsetter at oppsamlet underskudd reduseres med ytterligere minimum 10 millioner kroner.”

Halden kommune, Årsrapport 2005, Rådmannens kommentarer og vurderinger, s. 3:

”Driftsåret 2005 var et godt år for Halden kommune. Nettodriftsresultatet utgjorde 47,8 millioner kroner. Dette tilsvarer en driftsmargin på ca. 4.2 %. Korrigeres det for avsetninger til selvkostområder (vann avløp VA, renovasjon, skolefritidsordningen SFO, psykiatrimidler m.m.) utgjorde netto driftsresultatet ca 40 millioner.

Det gode netto driftsresultatet bidro til at kommunens tidligere akkumulerte underskudd på 20,1 millioner kroner ble dekt inn i 2005, og en viktig milepæl mot en sunnere økonomi er dermed passert.”

Eksemplene i boksen viser at både begrepsbruk og kommunikasjonsform varierer mellom kommunene. Begrepene som brukes er ikke uten videre veldefinerte, og det er krevende å tolke hvordan kommunenes økonomiske stilling i realiteten er. I den mer detaljerte gjennomgangen av økonomien, som også rapporteres i årsmeldingen, er begrepsbruken normalt klarere. Det gjør det enklere å tolke tallene for de som er godt kjent med begrepsbruken i kommuneregnskapene. Men det er svært krevende å tolke hvorvidt de aktuelle kommunene har en økonomisk og finansiell situasjon som er bærekraftig på lang sikt.

2.3.3 Netto driftsresultat som indikator for bærekraftig økonomisk utvikling

Avskrivninger versus avdrag

I netto driftsresultatet inngår, som tidligere nevnt, avdragene på kommunenes gjeld (og mottatte innbetalinger på utestående fordringer). Betalte avdrag sier ikke noe om endringer i formuen på lang sikt. Betalte avdrag vil avhenge av størrelsen og tidsprofilen på kommunenes gjeld, men er ikke et uttrykk for endringer i kommunens formue i løpet av året.

De årlige avskrivninger på realkapitalen er uttrykk for det verdifall som skjer på realkapitalen i løpet av et år. Det er således et uttrykk for nedgang i verdien av egenkapitalen (og formuen) knyttet til bruken av realkapital i et regnskapsår.

Dersom avskrivningene er høyere enn avdragene, overvurderer netto driftsresultat endringen i kommunes formue og vice versa.

Realrenter versus nominelle renter

Når det er inflasjon, skjer det en automatisk nedgang i realverdien av kommunenes eksisterende gjeld¹². Nedgangen i realverdien av gjelden representerer isolert sett en inntektsoverføring fra långiver til kommunene som låntaker. Denne inntektskomponenten inntektsføres ikke som del av de inntektene som inngår i beregningen av kommunenes netto driftsresultat. I et effektivt rentemarked får imidlertid långiver kompensasjon for denne inntektsoverføringen til låntaker ved at det er en inflasjonskomponent som er innbakt i de nominelle rentesatsene. Den kompenserende betalingen fra kommunene til långiver er således innbakt i renteutgiftene. Men den inntekten som kommunene får pga av at inflasjonen reduserer realverdien av gjelden, er som påpekt ikke inkludert i inntektene. Det er altså en asymmetri i hva som registreres.

For å få det riktige bildet av kommunens realinntekt i et år, må vi derfor legge nedgangen i realverdien av kommunens gjeld ved inngangen til året til inntektene.

Effektene av inflasjonen er illustrert i Tabell 2.3. Her er det lagt til grunn at kommunen ikke betaler avdrag på sin gjeld. Denne forutsetningen er gjort for å få frem de prinsipielle virkningene knyttet til inflasjonskorrigeringen. Men prinsippene gjelder selvsagt også om kommunen nedbetaler på sin gjeld.

---

¹² Og en nedgang i realverdien av finansielle fordringer. I avsnittet omtales bare gjelden, men tilsvarende resonnement også gjelder for fordringene, men med motsatt fortegn.

Tabell 2.3   *Illustrasjon av inflasjonskompensasjonen*

	Beløp
1 Gjeld ved inngangen til året	50
2 Gjeld ved utgangen av året	50
3 Prisstigning i løpet av året	2 %
4 Nominelt rentenivå	5 %
5 Brutto driftsinntekter	100
6 Renteutgifter (5% av 50)	2,5
7 Inntekt etter "vanlig" definisjon	97,5
8 Gevinst ved redusert realverdi av gjeld (2% av 50)	1
9 Reell inntekt (7+8)	98,5

Kilde: ECON

Vi forutsetter en årlig prisstigning på 2 prosent, og et nominelt rentenivå på 5 prosent. Realrenten er altså 3 prosent. Med brutto driftsinntekter på 100, blir inntektene etter fradrag av renteutgifter på gjelden 97,5. Dette er måten inntektene beregnes på i dag når netto driftsresultat og andre regnskapsstørrelser regnes ut. Dette er vist i linje 7 i tabellen. Her er altså ikke kommunens gevinst ved at realverdien av dens gjeld er redusert, inkludert.

For å måle de reelle inntektene til kommunen, må også denne gevinsten tas hensyn til. Med en gjeld ved inngangen til året på 50 og en prisstigning i løpet av året på 2 prosent, reduseres realverdien av gjelden i løpet av året med 1. Ved å legge denne gevinsten til inntekten målt på "vanlig" måte, ser vi at kommunens inntekt øker fra 97,5 til 98,5. Dette er den reelle inntekten for kommunen.

En alternativ måte å se denne korreksjonen på, er å si at kommunens inntekt er lik brutto driftsinntekter fratrukket renteutgiftene regnet ut med utgangspunkt i en realrentesats. Det vil i eksemplet over si at inntekten blir driftsinntekter på 100 fratrukket realrentesatsen (3 %) multiplisert med gjelden ved inngangen til året ($0,03 \cdot 50$). Fradraget blir 1,5, som også gir en inntekt på 98,5.

Netto avsetning til bundne fond

Alle driftsinntekter kommunene mottar inngår i netto driftsresultat. Kommunene mottar imidlertid en del inntekter som de ikke fritt kan bruke. Dette er i hovedsak inntekter knyttet til gebyrfinansierte tjenester i vann, avløp og renovasjon. Dersom inntektene overstiger utgiftene i disse VAR-sektorene, kan ikke kommunene bruke disse fritt, men er pålagt å avsette disse i fonds.

Kommunene mottar øremerkede tilskudd fra staten. Dersom disse ikke brukes til de formål de er øremerket til plikter kommune å avsette disse i fonds.

Siden disse bundne inntektene inngår i netto driftsresultat bidrar de til at netto driftsresultat "blåses opp" og til at dette isolert sett innebærer at netto driftsresultat overvurderer veksten i kommunenes formue.

Dekning av tidligere års merforbruk

Dekning av tidligere års merforbruk inngår ikke i netto driftsresultat, men er avsetninger kommunene må gjøre for å dekke utgifter som ikke er dekket av tidligere års inntekter. Dette er således midler kommunene ikke fritt kan disponere.

Ekstraordinært høye og lave finansinntekter

En rekke kommuner har betydelige inntekter fra fond og eierandeler i bedrifter. Fondene er dels resultat av tidligere avsetninger, men en del kommuner har solgt deler av sine eiendeler i kraftsektoren og satt salgsinntektene i fond. Avkastningen på slike fond er inntekt, og føres i driftsregnskapet og inngår i netto driftsresultat. Siden avkastningen av fondene har svingt mye på grunn av svingninger i finansmarkedene, har også finansinntektene svingt mye for en del kommuner.

Kommunene sitter imidlertid fortsatt igjen med store eiendeler i kraftsektoren. Overskudd og utbytte i kraftproduksjon svinger med kraftprisene, men også med kommersielle beslutninger i selskapene.

Siden disse inntektene svinger relativt betydelig, vil det kunne oppstå store svingninger i netto driftsresultat, noe som kan føre til at netto driftsresultat kan overvurdere/undervurdere balansen i økonomien i et lengre tidsperspektiv.

Momskompensasjon på investeringer

Refundert merverdiavgift på investeringer føres som driftsinntekter i kommunenes regnskap. For mange kommuner skjer investeringene "klumpvis", ved at man for eksempel vedtar å investere i en ny skole, sykehjem etc. Særlig for små kommuner vil gjennomføringen av enkeltprosjekter kunne medføre betydelige svingninger i investeringene. Hvis investeringene er spesielt høye i et år, vil investeringsutgiften bare belaste investeringsbudsjettet, og for investeringsutgiftene er det ingen formelle krav til egenfinansiering. Høye investeringer vil automatisk generere en høy momsrefusjon, og momsrefusjonen som bokføres som nevnt som driftsinntekter. Økte driftsinntekter bidrar til å øke netto driftsresultat. Høye investeringer kan således tjene til å "maskere" en kommunaløkonomisk ubalanse så lenge det høye investeringsnivået er til stede.

Konklusjon

Gjennomgangen viser at netto driftsresultat har en rekke svakheter som en indikator på om kommunenes økonomi er bærekraftig, i den forstand at netto formue eller egenkapitalen opprettholdes over tid. ECON og Geelmuyden.Kiese vil derfor foreslå at kommunene bruker en ny hjelpeindikator – "Kommunerresultat" - som bedre ivaretar formuesbevaringsprinsippet.

2.4 Kommunerresultat

2.4.1 Ny hjelpeindikator

ECON og Geelmuyden.Kiese forslår altså at kommunene i sin årsrapportering innfører en hjelpeindikator: "Kommunerresultat".

Kommunerresultat tar utgangspunkt i netto driftsresultat, som korrigeres for de ulike forholdene som er gjennomgått ovenfor. Slike korreksjoner innebærer at en får en bedre

informasjon om kommunens økonomiske status og om kommunen ressursbruk er bærekraftig. Kommuneresultat baseres i all hovedsak på eksisterende informasjon i kommuneregnskapet, men det krever også noe ny informasjon, i hovedsak om omfanget av avskrivninger. Dessuten krever det at det i hver kommune gjøres vurderinger av om kommunene har ekstraordinært høye/lave inntekter eller utgifter.

2.4.2 Målsetting og definisjon

Målsetting

Hovedmålsetting bak etablering av kommuneresultat et nytt hjelpebegrep er flere:

- Etablere en bedre indikator for kommunene økonomiske situasjon. Hovedsiktet er å etablere en indikator som gir bedre informasjon om den enkelte kommunes økonomiske situasjon enn de indikatorer som brukes i dag.
- Forenkle kommunikasjon. Målet er at "Kommuneresultat" gjør det enklere å kommunisere til opinionen hvordan kommunens økonomiske situasjon er.
- Forenkle sammenligning mellom kommuner. Ved å innarbeide et entydig begrep for alle kommuner vil det bli enklere å sammenligne ulike kommuner.
- Forenkle sammenligning over tid.

Definisjon

Kommuneresultatet beregnes ved at

- Avdrag erstattes av avskrivninger
- Nominelle renteutgifter erstattes av realrenteutgifter
- Netto avsetninger til bundne fond kommer til fradrag
- Utgifter til dekning av tidligere års merforbruk kommer til fradrag
- Netto renteutgifter (inkl utbytte) erstattes med et *beregnet* normalnivå for denne variabelen.
- Inntekter fra momskompensasjon på investeringer erstattes med *beregnet* momskompensasjon på investeringer forutsatt et normalnivå for kommunens investeringer.

2.4.3 Nærmere om korreksjonene av netto driftsresultat

Avskrivninger erstatter avdrag

I forhold til et begrep som ivaretar bevaring av kommunens kapital bør avskrivninger erstatte avdrag. Dette er i tråd med hva Teknisk beregningsutvalg for kommuneøkonomien bruker i makro, når utvalget gjør sine vurderinger av hva netto driftsresultat bør være for ivareta hensynet til formuesbevaring i kommunesektoren totalt sett.

TBU har beregnet et korrigert netto driftsresultat for hele kommunesektoren der avdrag er erstattet med avskrivninger beregnet etter nasjonalregnskapets prinsipper. Avskrivninger etter nasjonalregnskapets prinsipper er, til forskjell fra avskrivningsdataene i kommuneregnskapene (og i private bedrifters regnskaper), beregnet med utgangspunkt i kapitalens gjenanskaffelsesverdi. For hele kommunesektoren har TBU beregnet at i gjennomsnitt på 1990-tallet har avskrivningene vært om lag 3½ prosent

høyere enn avdragene. Dette er bakgrunnen for at TBU konkluderer med at det i perioden "har vært nødvendig med et netto driftsresultat på om lag 3 prosent av driftsinntektene for å tilfredsstillende formuesbevaringsprisenippet". Beregningene av avskrivningene må imidlertid anses som usikre. Blant annet spiller det en stor rolle om avskrivningene etter gjenanskaffelsesverdi beregnes med en forutsetning om geometrisk avskrivning eller lineær avskrivning.^{13 14}

For de enkelte kommunene foreligger det ikke beregninger av avskrivningene basert på gjenanskaffelsesverdier. Denne korreksjonen krever derfor at enten at kommunene selv fremskaffer slik informasjon eller at det utarbeides anslag på avskrivningene. I denne rapporten har vi valgt å lage svært sjablongmessige anslag på avskrivningene i kommunesektoren, jf. nærmere begrunnelse og omtale i kapittel 4. Vi har antatt at avskrivningene står i et fast forhold til inntektene i kommunene. Denne forutsetningen sammen med Statistisk sentralbyrås regnskapstall for avskrivningene for kommunesektoren totalt danner basis for våre anslag for enkeltkommuner.

Realrenter erstatter nominelle renter

En konklusjon i avsnitt 2.3.2 var at formuesbevaringsprisenippet innebærer at netto renteutgifter skal beregnes ved *realrenten* og ikke det nominelle rentenivået. Siden netto renteutgifter kommer til fradrag når netto driftsresultat beregnes, betyr bruk av realrente istedenfor nominell rente at dette fradraget blir mindre desto større gjeld kommunen har.

Når korreksjonen skal beregnes, møter vi spørsmålet om hvilken gjeldsvariabel som skal legges til grunn. Generelt bør vi legge til grunn nettogjeld, dvs. gjeld – fordringer. Men de fordringene som har variabelt prisnivå (som aksjer) må holdes utenfor. For disse gir ikke inflasjon noen endring i realverdien og dermed inntekt. Likeledes må pensjonsforpliktelsene holdes utenfor, siden dette ikke er kommunens gjeld, men dagens verdi av beregnede fremtidige forpliktelser.

For kommunene nedjusteres netto rentebetalinger med

$$\text{Prisstigningsrate} * \text{Netto gjeld (gjeld – fordringer med fast prisnivå som bankinnskudd med mer)}$$

Avsetning til bundne fonds og dekning av tidligere års merforbruk

Alle avsetninger til bundne fonds trekkes ut ved beregning av kommuneresultat. Likeens korrigeres det for dekning av tidligere års merforbruk.

---

¹³ Statistisk sentralbyrå benytter geometrisk avskrivning i nasjonalregnskapet.

¹⁴ Avskrivningene bør i prinsippet reflektere reell verdiforringelse. Dette tilsir at kommunen helst bør gjøre en vurdering av vedlikeholdsmessig standard. Økt eller redusert vedlikeholdsetterslep bør helst reflekteres i avskrivningen som gjøres. I tillegg kommer at verdien av bygninger og andre kapitalobjekter kan påvirkes av "ekstraordinære" forhold. For eksempel kan et sentralt lokalisert bygg få en økt markedsmessig verdi som følge av generell prisvekst på bygninger i området. På den andre siden kan en skole lokalisert i et område med redusert barnetall få redusert bruksverdi og kortere forventet leve-/brukstid. Vi mener imidlertid at verdiendringer som følge av "ekstraordinære forhold" normalt vil være moderate fra år til år, og det unødvendig kompliserende å forsøke å innarbeide slike virkninger i avskrivningsbeløpene.

Korreksjon for ekstraordinært høye/lave finansinntekter

Kommunen må foreta vurderinger sine finansinntekter om de er ekstraordinært høye eller lave i det enkelte år. Disse korrigeres slik at de gir uttrykk for forventet langsiktig nivå på inntektene, for eksempel ved at man bruker en anslått normalavkastning på aksjer og andre aktiva med svært variabel avkastning istedenfor den faktiske avkastningen.

Korreksjon for ekstraordinært høy momskompensasjon knyttet til investeringer

Kommunene må foreta vurderinger av størrelsen på momskompensasjonen. En bør legge til grunn momskompensasjon som avspeiler et normalnivå på investeringene og korrigere netto driftsresultatet for forskjellen mellom faktisk momskompensasjon og normalnivået.

2.4.4 Styrker og utfordringer ved den nye hjelpeindikatoren

Vi skal ikke her på nytt gjennomgå argumentene for korreksjonen av hjelpeindikatoren på nytt, men gjennomgå noen styrker og noen utfordringer knyttet til ”Kommune-resultat” og bruken av dette i praksis. I forhold til netto driftsresultat vil dette nye hjelpebegrepet ha følgende styrker og utfordringer:

Styrker:

- Gir bedre uttrykk for om en kommune er i en bærekraftig økonomisk utvikling
- Vil normalt ligge mer stabilt over tid
- Letter dermed sammenligning av den økonomiske og finansielle situasjon i en kommune over tid
- Letter kommunikasjonen mot opinionen
- Letter sammenligning mellom kommuner.

Utfordringer:

- Baseres på to ulike regnskapsprinsipper
- Mangel på regnskapsmessig informasjon om avskrivninger. Avskrivninger må derfor anslås av administrasjonen.
- Mangel på regnskapsmessig informasjon om det langsiktige nivået på en del inntekts- og utgiftsposter. Må derfor anslås av administrasjonen.
- Mangel på regnskapsmessig informasjon om langsiktig nivå på kompensasjon for merverdiavgift. Må derfor anslås av administrasjonen.

Etter vårt syn burde flere av utfordringene være relativt greie å håndtere, og vi vil tro at mange kommuner gjør anslag og beregninger som ivaretar de nevnte forholdene allerede i dag. Den største utfordringen er trolig knyttet til mangel på data for avskrivninger. De aller fleste kommuner har tall for avskrivninger, men disse er basert på historiske anskaffelsespriser og ikke på gjenanskaffelsespriser som må til for å beregne kommuneresultatet. Vi ville tro at mange kommuner er i stand til å anslå dette rimelig godt, men mange kommuner trolig vil finne det krevende å lage et slikt anslag.

Selv om det er noen utfordringer ved selve begrepet, kommuneresultat, og i bruken av det, mener vi at å bruke det som en *hjelpendikator* vil gi verdifull informasjon internt i forhold til administrasjonens arbeid med budsjett og regnskap, i den politiske behandlingen av en kommunes økonomiplaner og budsjetter og ikke minst i forhold til å lette kommunikasjonen med opinionen gjennom media eller andre kanaler.

2.4.5 Hvor stort bør kommuneresultatet være?

Som nevnt over mener TBU at netto driftresultatet for alle kommuner og fylkeskommuner under ett bør være om lag 3 prosent av netto driftsresultat over tid. Denne vurderingen er i hovedsak basert på at forskjellen mellom avdag og investeringer historisk har ligget på om lag 3 prosent av driftsinntektene. For 2005 er denne forskjellen noe større, om lag 3 ½ prosent.

Etter vårt syn bør kommuneresultat på lang sikt ligge på i nærheten av null. Det innebærer at kommunene kan finansiere alle sine kostnader ved driften av kommunene, mens investeringene kan lånefinansieres, noe som betyr at økt realkapital kan motsvares av økt gjeld, mens kommunens egenkapital blir uendret. Dette er i tråd med formuesbevaringsprinsippet og med "the golden rule" for budsjettbalansen.

2.4.6 Forslag til praktisk oppfølging av KS

ECON og Geelmuyden.Kiese vil foreslå at KS følger opp dette gjennom

1. Utprøving av å bruke hjelpeindikatoren i et begrenset utvalg med kommuner
2. Ved at KS utarbeider en veileder for hvordan "Kommuneresultat" skal beregnes og hvordan det bør brukes i den løpende økonomistyring.

2.5 Oppsummering: Hvorfor bør kommunene gå med "overskudd"

Netto driftsresultat måler altså ikke "overskuddet" i kommunene på en måte som er i samsvar med en bærekraftig økonomisk utvikling. Vesentlige kapitalkostnader, som avskrivninger er ikke medregnet i dette begrepet. Samtidig inneholder dette begrepet utgiftsposter, som avdragsbetalinger, som er påvirket av avdragsprofilen på kommunens gjeld og ikke er et uttrykk for kapitalkostnadene.

Dessuten kan netto driftsresultat i enkeltår være påvirket av at inntektsposter og/eller utgiftsposter kan være ekstraordinært høye eller lave.

Ser en bort fra ekstraordinære kortsiktige svingninger i inntekter og utgifter, så må en gjennomsnittskommune normalt ha et netto driftsresultat eller om man vil "overskudd" på om lag 3 – 3 ½ prosent av inntektene. Dette er altså en norm for en gjennomsnittskommune.

For hver enkelt kommune vil det normative, bærekraftige nivået på "overskuddet" blant annet avhenge av forholdet mellom størrelsen på avdragene kommunen betaler på sin gjeld, og avskrivningene på realkapitalen.

Også forholdet mellom de andre korreksjonene som er foretatt for å lage hjelpeindikatoren "kommuneresultat", er med å bestemme hvilket nivå netto

driftsresultat bør ligge på for å være i tråd med en bærekraftig økonomisk utvikling for den enkelte kommune.

Dersom kommunene har store ekstraordinært høye inntekter i et år, slik mange opplevde i 2006 som følge av ekstraordinært høye skatteinntekter, bør ”overskuddet” være enda høyere enn denne normen. Kommunene kan ikke regne med at de ekstraordinært høye inntektene vil vedvare på lengre sikt. Dersom en kommune tilpasser sitt utgiftsnivå til et inntektsnivå som ikke vil vedvare, risikerer kommunen raskt å komme i en situasjon med ”underskudd” og behov for innstramminger, blant annet i tjenestetilbudet. Innstramminger i tjenestetilbudet vil være meget krevende å gjennomføre.

3 Kommunikasjon om kommunaløkonomi

3.1 Geelmuyden.Kieses metode

Kommunikasjonsprosjektet har bestått av tre faser: Sensemaking, storymaking og storytelling.

Sensemaking er den innledende fasen hvor vi samler informasjon og analyserer problemstillingene. Hovedmålet for sensemakingsfasen er å komme frem til et sett hovedutfordringer som skal løses.

Storymaking er den neste fasen, i denne fasen foretar vi de strategiske valgene. Norske kommuner er svært ulike, både i historie, økonomisk situasjon og politisk sammensetning. Dermed blir det svært vanskelig å velge en mal som passer for alle. I dette prosjektet vil storymakingsfasen dermed innholde færre konkrete valg, men i stedet fokusere på å finne gode bilder og kommunikasjonsgrep som kan tilpasses hver enkelt kommune.

Storytelling er den siste fasen i Geelmuyden.Kieses metode, i denne fasen utarbeider vi konkrete kommunikasjonstiltak. Denne rapporten vil inneholde en tiltaksliste, og som en del av sluttleveransen fra prosjektet vil vi produsere konkrete presseutspill som bare krever marginal tilpasning for å kunne brukes av ulike kommuner. Eksempler på slike tiltak er utkast til kronikker, forslag til opplegg for å legge frem kommunens økonomiske situasjon osv.

3.2 Sensemaking

Geelmuyden.Kiese har gjennomført en bred sensemakingsprosess. Vi har hentet inn informasjon fra en rekke ulike kilder. Vi har avholdt en workshop for å drøfte kommunikasjonsproblemer rundt kommunaløkonomi. Deltagere var ordførere, rådmenn og kommunepolitikere fra ulike kommuner i Akershus og Østfold. I tillegg deltok journalister fra lokalpresse og KS samt andre representanter for KS. Det har også vært avholdt to møter med KS' oppnevnte referansegruppe der problemstillinger i de ulike faser av prosjektet har vært drøftet. Oppsummering av møtene i referansegruppen finnes som vedlegg til rapporten.

3.2.1 Hovedutfordringer

Med bakgrunn i researchen og møtene med kommunepolitikere har vi kommet frem til følgende hovedutfordringer:

- **Norske kommuner er svært forskjellige, både når det gjelder økonomisk situasjon og politisk sammensetning.**

Dette gjør at en "one size fits all" tankegang ikke har mye for seg. Kommunikasjonsutfordringene må i hovedsak løses lokalt. Et prosjekt som dette kan bidra med en del råd, tips og virkemidler. Vi kan foreslå kommunikasjonsarenaer og -anledninger, vi kan skrive maler til kronikker og pressemeldinger. Men hver enkelt kommune må tilpasse disse til lokale forhold.

- **Tjenesteproduksjon, ikke overskudd er kommunens mål**

Begrepene som brukes om kommunaløkonomi er for en stor grad sammenfallende med begreper som brukes om bedriftsøkonomi. Dette gir et helt misvisende bilde av situasjonen og skaper vanskeligere kommunikasjonsforhold enn nødvendig for kommunene.

- **Kommuneøkonomi handler ikke om penger, det handler om anstendighet**

Velferdsproduksjon og kommuneøkonomi er begreper som appellerer minst like mye til folks følelser som til rasjonale. Dette legger klare føringer for hvordan kommunikasjonen må tilpasses.

- **Overskudd i en kommune sier ingenting om nivået på tjenesteproduksjonen**

Overskudd i en kommune øker handlingsrommet for fremtiden, men sier egentlig ingenting om kvaliteten på det kommunen skal levere i dag.

- **Det skapes forventninger sentralt som ikke innfris lokalt**

Mange av de forventningene som stilles til en kommune er forventninger som skapes av sentrale beslutningstagere, uten av lokale myndigheter får muligheten til å påvirke dette.

3.3 Storymaking

3.3.1 Arena

Kommunikasjonen rundt kommunaløkonomi foregår på en rekke arenaer. I kommunestyre, internt i partigruppene, i media osv. I dette FoU-prosjektet er det kommunikasjonen ut mot befolkningen som er sentral, og den viktigste kommunikasjonskanalen er mediene. Grovt sett kan vi si at det finnes to ulike interessante mediearenaer:

- 1) Nasjonal mediearena
- 2) Lokal mediearena.

Alle sentrale aktører i debatten rundt kommunaløkonomien spiller på begge disse arenaene, men med ulike roller.

På den nasjonale mediearenaen er det stort sett de nasjonale aktørene, som regjering, KS og stortingspolitikere som kommuniserer om kommunaløkonomi. Enkeltkommuner som kommuniserer på denne arenaen blir i stor grad brukt som eksempler på negative situasjoner, og har liten eller ingen mulighet til selv å styre historien.

Den lokale mediearenaen er den primære kommunikasjonsarenaen for enkeltkommuner. Det er her de kan slippe igjennom med andre budskap enn sorghistoriene.

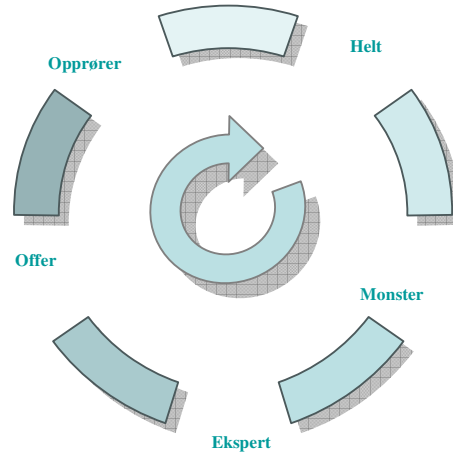
En av kommunens viktigste oppgaver blir å etablere egne kommunikasjonsarenaer. Vi tar i denne rapporten til orde for å institusjonalisere en årlig samling der politisk og administrativ ledelse legger fram hvordan situasjonen er i kommunen. Denne kommunikasjonsarenaen skal ikke primært benyttes for å snakke om økonomi, den må også ta opp temaer som utviklingen av tjenestetilbud, bruker- og borgerundersøkelser og spesielle hendelser.

3.3.2 Ulike kommunikasjonsroller for kommunene

En viktig del av strategien er å bestemme seg for hvilken rolle en virksomhet skal spille. Valget står mellom fem roller og er avhengig av posisjon, andre aktører, samfunnsrolle osv.

De fem rollene er basert på de fem arketyperne i klassisk gresk drama og er roller man finner i alle historier og i de fleste samfunnsstrukturer:

- Helt
- Monster
- Ekspert
- Offer
- Utfordrer

Kommunen, må velge rolle når den skal kommunisere. Det er tre av rollene som er relevante; ekspert, opprører og helt. Valget må tas med bakgrunn i kommunens unike posisjon. Har kommunen for eksempel svært god økonomi, kan man ikke ta en opprørerposisjon der man angriper sentrale politikere for dårlige rammebetingelser.

En kommune kan typisk ta ut de ulike rollene slik:

Ekspert: En ekspert kommuniserer med bakgrunn i erfaring og kunnskap. Ansvarlig økonomistyring gir økt handlingsrom for utbygging av kommunale tjenester og økt forbruk i fremtiden. Eksperten bruker ansvarlighet og kunnskap til å spå om fremtiden og forutse fremtidig behov.

Opprører: Opprøreren må ha noe å gjøre opprør mot. Statlige pålegg og sentralstyring er typiske eksempler på temaer en opprører kan utfordre. I kommunikasjonen viser man at man ønsker å styre selv, og at det ville resultert i bedre tjenester og forhold for innbyggerne.

Helt: Helten skryter aldri av egen innsats, men synliggjør resultater gjennom å skryte av andre. En typisk heltetekommunikasjon fra en kommuneledelse vil være å skryte av innbyggere og kommunearbeidere som har bygget kommunen.

3.3.3 Nytt regnskapsbegrep – Kommuneresultat

De begrepene som i dag brukes for å beskrive kommunaløkonomi er vanskelig tilgjengelige. Det kreves til dels stor kunnskap for å forstå hva begrepene sier og hva de ikke sier. I tillegg er det noe ulik praksis i hvilke indikatorer forskjellige kommuner legger vekt på når de rapporterer på den økonomiske situasjonen i kommunen.

Vi anbefaler derfor som nevnt over å innføre begrepet "Kommuneresultat". Kommuneresultat skal være sammenlignbart mellom ulike kommuner, og sammenlignbart over tid. Begrepet skal være enkelt å forstå, både for de mindre erfarne i kommunestyret og kommunens innbyggere.

3.3.4 Hovedgrep – 10 kommunikasjonsråd

- **Etablere faste kommunikasjonsanledninger – Kommunens årsforsamling**

Etabler fellesarenaer der kommunen, politikere og innbyggere kan møtes. En naturlig kommunikasjonsanledning vil være en årlig presentasjon av tilstanden i kommunens og kommuneresultatet – Kommunens årsforsamling. Dette er en årlig hendelse hvor man inviterer journalister, ledere av kommunale enheter, sentrale næringslivspersoner og andre fremtredende personer i lokalsamfunnet. Formålet er å presentere kommunen på godt og vondt, vise frem positive resultater og innenfor hvilke områder det fortsatt er uløste oppgaver.

- **Fasedeling**

Nyhetene om kommunens situasjon bør spres utover en lengre periode. For denne perioden legger man en plan som klargjør når hvilke saker skal slippes fra kommunen. Begynn med mindre nyheter fra etater og avdelinger, suksesser og mindre vellykkede hendelser. Dersom det er store kontroverser mellom de styrende partiene og opposisjonen, bør saker som utløser debatt lanseres tidlig i prosessen. På den måten sikres oppmerksomhet rundt de store sakene når selve kommuneresultatet legges frem. Fremleggelse av kommuneresultatet er et av de viktigste elementene i kommunikasjonen. En fasedeling av kommunikasjonen krever en plan og at kommunikasjonsoppgaver er prioritert hos kommunen. Selv om det kan fremstå som en del arbeid er det den beste måten å sikre at flere sider ved kommunen kommer frem, og at man ikke bare får presentert kommunens dårlige sider.

- **Definere et sett med verdidrivere**

Sett kommunale mål og delmål og kommuniser rundt disse. Gå aktivt ut og fortell om det når kommunen har nådd disse målene. For at driverkommunikasjon skal ha noen verdi er det viktig å definere et sett med kvantifiserbare indikatorer for de ulike målene og rapportere konsistent på disse over flere år. På den måten etableres forutsigbarhet i kommunikasjonen og det er lettere å spore fremgang over tid.

- **Keep it simple stupid, og snakk i bilder folk forstår**

Økonomi er komplisert språk for mange. Bruk enkel terminologi og snakk i bilder som folk forstår. Sammenligninger til situasjoner som er forståelige for folk flest er viktige, relasjonen til privatøkonomi er sentral.

En kommune må i likhet med en husholdning finansiere investeringer enten i form av sparing i forkant, eller ved et lån og nedbetaling i etterkant. I tillegg er det viktig at man før investeringen i for eksempel en skole vet at man har penger nok til drift. Et enkelt men ganske godt bilde her er første gang en familie skal kjøpe seg bil. Man kan velge mellom å bruke oppsparte midler, noe som krever struktur og overskudd lang tid i forveien, eller lånefinansiere kjøpet. Dersom man velger å lånefinansiere av bilen så får det tydelige effekter på fremtidig disponible inntekt. I tillegg er det store driftskostnader forbundet ved å ha bil: forsikring, veiavgift, drivstoff osv.

- **Snakke om tjenesteproduksjon, ikke penger**

I bunn og grunn er ikke innbyggerne særlig opptatt av økonomien, de er opptatt av de tjenester de får. Kommunens årsforsamling innkalles for å presentere tilstanden i kommunen, i dette perspektivet er tjenesteproduksjonen langt viktigere enn den

økonomiske situasjonen. Økonomien brukes i større grad som årsaksforklaring for gode eller mindre gode resultater, ikke som mål i seg selv.

- Kommunisere rundt mulighetene fremfor problemene.

Veldig mye kommunikasjon fra offentlige etater har en tendens til å handle om feil, mangler og alt man ikke får gjort. Dette virker svært demoraliserende på kommunens egne ansatte, og bidrar heller ikke til et positivt inntrykk hos kommunens innbyggere. Undersøkelser fra en rekke kommuner er tydelige på at brukere av offentlige tjenester er mer positive til tjenestene enn innbyggerne generelt. Et godt kommunikasjonsgrep er dermed å fokusere på positive ting i året som har gått. ”I år har vi hatt en økning på 250 barnehageplasser, og mangler nå bare 300 plasser for å nå målet om full dekning”.

- **Kommunisere ut fra egen situasjon og forutsetninger**

Alle kommuner er ulike, både i økonomisk situasjon, tjenestetilbud og tjenestebehov. Det er viktig å kommunisere tydelig rundt hver enkeltkommunes unike egenskaper. Også når man kommuniserer til egne ansatte og innbyggere. En kommune som kommer fra historiske underskudd og dårlig økonomi kan kommunisere helt annerledes rundt et nullresultat enn en kommune med historiske overskudd.

- **Tilpasse økonomisk kommunikasjon ut i fra politisk virkelighet**

Kommunene må ta hensyn til den politiske situasjonen i kommunen. Hvem er det som sitter med makten er avgjørende for kommunikasjonen. Samarbeidsforhold mellom ulike politiske fraksjoner er også sentralt.

- **Inkludere den lojale opposisjonen**

Ved kommunikasjonsanledninger som Kommunens årsforsamling og lignende er det viktig at man kommuniserer inkluderende og raust. Det er en anledning for å snakke om hva man har fått til sammen, og ikke en anledning for å henge ut politiske motstandere. I de fleste norske kommuner er det et utstrakt samarbeid mellom de ulike politiske fraksjoner, dette må vises frem. Situasjonen i kommunen er et felles ansvar, både positivt og negativt. Et konkret tiltak for å inkludere opposisjonen vil være at opposisjonsleder for en definert rolle på Kommunens årsforsamling.

- **Kommunenes kommunikasjonsplan**

Det er forskjell mellom de kommuner som har kommunikasjon som en del av sitt strategiske planverk, og de kommuner som overlater dette til tilfeldighetene eller enkeltpersoner. Strategisk kommunikasjon vil være en livsnerve for moderne kommuner, en effektiv måte å håndtere interessentlandskapet på; det styrker både legitimiteten og lokaldemokratiet at kommunene jobber effektivt med kommunikasjon mot de ansatte, samarbeidspartnere, brukergrupper og innbyggerne. Alle kommuner bør ha en kommunikasjonsplan der man bl.a. har en god struktur og timing på årsforsamlingen, tilstandsrapporten og andre kommunikasjonsbegivenheter i løpet av året.

3.4 Storytelling – tiltakspakke

3.4.1 Det nye kommunale møtested - årsforsamlingen (mars/april)

Årsforsamling er satt sammen av to ord som beskriver anledninger som årsmøte og generalforsamling. Noen steder kan navnet være byforsamling, andre steder bygdeforsamling. Meningen er at kommunene på denne samlingen skal presentere året som gikk - med et fremtidsperspektiv.

Her må regnskapet, kvalitative hendelser/markeringer og kvantitative undersøkelser presenteres. Poenget er at kommuneledelsen, administrativ og politisk, skal male bildet av året som gikk og stake ut kursen for neste år. Her er det viktig å beskrive fjoråret og sette seg mål for året som kommer, ref verdidrivere.

I forkant, 6-7 uker før, slipper man nyheter fra ulike etater for å bygge opp mot og skape interesse for årsforsamlingen. Dette kan for eksempel være resultater fra brukerundersøkelser for ulike etater, eller mål for de ulike etatene for året som kommer.

Innhold i årsforsamlingen

Årsforsamlingen er tenkte som en arena der alle relevante aktører i kommunens interessentlandskap møtes:

1. De ansatte i kommunen
2. Kommunens samarbeidspartnere
3. Brukere av kommunale tjenester
4. Offentligheten/innbyggerne i kommunen/media.

Media vil være den sentrale kanalen som skal formidle budskapet ut fra forsamlingsmøtet til de som ikke er tilstede.

Foruten å presentere selve kommuneresultatet rent økonomisk er den viktigste delen av møtet en kvalitativ del der kommunen presenterer hva som gikk bra og hva som ikke har gått så bra i året som har gått.

Her er det nødvendig med en del undersøkelser:

- Hver enkelt kommunal tjenesteleverende avdeling/etat gjennomfører brukerundersøkelser
  - Skriftlig eventuelt epost-basert om mulig
- Internundersøkelse mot ansatte - miljøundersøkelse

Undersøkelsene danner basis for presentasjoner fra hver enkelt avdeling. Nå kan selvsagt ikke alle etater ha sin egen gjennomgang på årsforsamlingen, men undersøkelsen kan for eksempel presenteres på forhånd som en del av fasedelingen, som vi har beskrevet tidligere. De to mest aktuelle/omtalte etatene bør få plass til et kort innlegg på forsamlingen.

Årsforsamlingen bør også bestå av et kritisk blikk utenfra. En *borgertale* vil være et effektivt virkemiddel. Her inviteres en innbygger som har vært en ressurs i kommunen, for eksempel en ildsjel i en virksomhet eller meningsytrer i lokalpresse, til å holde et innlegg der han eller hun beskriver kommunen på godt og vondt. Dette kan også gjøres

bredere ved at kommunen inviterer et innbyggerpanel til å presentere sine vurderinger gjennom borgertalen.

3.4.2 Regi

I det følgende presenterer vi et forslag til regi for årsforsamlingen. Dette må tilpasses for den enkelte kommune. Men programmet er omfattende og det vil ta minst en halv dag. Årsforsamlingen skal være åpen for alle og annonseres i lokalpressen. I tillegg vil bl.a. representanter for de ansattes organisasjoner og brukerorganisasjoner få en spesiell invitasjon. Programmet for årsforsamlingen kan se slik ut:

1. Ordføreren ønsker velkommen og forteller om dagens program. Oppsummerer i tillegg kort de viktigste nyhetene.
2. Rådmannen legger fram de økonomiske tallene med fokus på kommuneresultatet, alltid med et blick fremover i tid, ikke bakover. Hvilke muligheter skaper regnskapet, ikke hva som skjedde i fjor. Det åpnes for spørsmål. Denne delen holdes kort, fokuset skal ikke være bare på tallene.
3. En representant for administrasjonen presenterer sine brukerundersøkelser og mål. Det åpnes for spørsmål.
4. Borgertalen – et kritisk blick utenfra Borgertalen er tenkt som befolkningens innspill. Skal med andre ord holdes av en person som ikke er politiker i kommunen.
5. Ordføreren oppsummerer og gir den politiske ledelse sin vurdering av situasjonen. Det åpnes for spørsmål.

Det er naturlig at også opposisjonen sikres en rolle på årsforsamlingen, siden dette vil bli en viktig arena i kommunen. Dette er ikke dagen der de politiske stridsøkser skal slipes, og det er viktig at det politiske flertall har en inkluderende tilnærming til opposisjonen i forbindelse med årsforsamlingen. Noen steder vil det være hensiktsmessig at opposisjonsleder gir en kort hilsningstale.

Årsforsamlingen bør krydres med kulturelle innslag og enkel servering.

3.4.3 Kommunenes tilstandsrapport

Det er samtidig viktig at det lages en skriftlig dokumentasjon som kan gjøres tilgjengelig for alle dem som ikke finner anledning til å delta på årsforsamlingen. Dette kan være i form av en tilstandsrapport/brosjyre, der innholdet langt på vei har samme lest som årsforsamlingen.

Innhold:

- Forord av ordføreren
  - Overordnet syn på kommunens situasjon
  - Det økonomiske kommuneresultatet
  - Spesielle utfordringer/mål som kommunene står ovenfor
- Kommuneresultatet presenteres – kort om økonomien

- Brukerundersøkelsene presenteres
- Noen ord fra etatslederne
- Sammenfatning av borgertalen
- Målene for året som kommer.

3.4.4 Utprøving og evaluering i kommunene

For at Kommuneresultat skal bli et begrep som blir benyttet av kommunene er det viktig at det testes, og eventuelt bearbeides i ettertid.

KS må iverksette et prosjekt med et representativt utvalg kommuner. Vi ser for oss at systemet testes ut i store, mellomstore og små kommuner, og i alt bør rundt 20 være med i dette pilotarbeidet. For å sikre best mulig gjennomføring og læringsverdi, må det gis økonomisk støtte de kommuner som på frivillig basis deltar. Hensikten med utprøvingsprosjektet er dels å teste *kommuneresultat* som ny regnskapsparameter og dels å utprøve ordningen med *årsforsamling* og de øvrige anbefalte kommunikasjons-tiltakene.

Etter gjennomføring evalueres prosjektet og man gjør eventuelle endringer. Påfølgende år lanseres Kommuneresultat for alle kommuner. Det gis faglig veiledning til gjennomføring fra KS. Det bør opprettes egen ansvarlig hos KS og egne nettsider slik at kommunene lett kan få hjelp og bistand der det er nødvendig.

4 Beregninger av kommuneresultat

4.1 Innledning

I kapittel 2 foreslo vi Kommuneresultat som en hjelpeindikator, som utarbeides gjennom korreksjoner av ulike inntektsposter som del av netto driftsresultat.

Kommuneresultatet beregnes ved at

- Avdrag erstattes av avskrivninger,
- Nominelle renteutgifter erstattes av realrenteutgifter,
- Netto avsetninger til bundne fond kommer til fradrag
- Utgifter til dekning av tidligere års merforbruk kommer til fradrag
- Netto renteutgifter (inkl utbytte) erstattes med et *beregnet* normalnivå for denne variabelen.
- Inntekter fra momskompensasjon på investeringer erstattes med *beregnet* momskompensasjon på investeringer forutsatt et normalnivå for investeringene.

Vi baserer beregningene på SSBs database for kommunal økonomi, KOSTRA.

4.2 Avdrag og avskrivninger

4.2.1 Begreper

Vi anbefaler i kapittel 2 at *avskrivninger til gjenanskaffelsesverdi* benyttes ved beregning av kommuneresultat. Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) har for kommunesektoren under ett fått gjennomført beregninger i SSB av kapitalslit (avskrivninger). I gjennomsnitt for kommunesektoren finner TBU over tid et gjennomsnittlig avvik mellom beregnede avskrivninger og avdragsbetalinger på om lag 3 prosentpoeng av driftsinntektene. De siste årene har dette avviket blitt noe høyere.

Det foreligger ikke avskrivningsdata basert på gjenanskaffelsesverdi for den enkelte kommune. KOSTRA inneholder data for avskrivninger for alle kommunene, basert på kommunenes egne rapporteringer. Disse avskrivningsdataene er av varierende kvalitet og i mindre grad egnet for våre formål. Dels er de basert på historisk kostnader og ikke på gjenanskaffelsesverdi, slik at de ligger lavere enn avskrivninger målt til gjenanskaffelsesverdi. Det er trolig også store forskjeller mellom kommunene i hvor stort avviket er mellom de rapporterte tallene og en realistisk vurdering av gjenanskaffelsesverdien.

For alle kommunene var avskrivningene i 2005 på 9,6 milliarder kroner, mens avdragene (netto) var på 6,5 milliarder kroner. Det var imidlertid store forskjeller mellom kommunene. Avskrivningene var lavere enn avdragene i bortimot 100 kommuner.

Hva gjør vi når vi har sterke grunner til å benytte avskrivningsdata til gjenanskaffelsesverdi og slike data ikke er tilgjengelig på kommunenivå? En mulighet er at det

gjennomføres beregninger av kapital- og avskrivningsdata for de enkelte kommunene etter samme mønster som SSB bruker når de beregner kapitalslit for kommunesektoren på nasjonalt nivå. Dette vil trolig kreve ikke helt ubetydelige ressurser. Det vil uansett kunne reises spørsmål ved kvaliteten på disse tallene, fordi de ville måtte baseres på usikre forutsetninger om levetider og investeringenes fordeling på kapitalarter på kommunenivå.

Vi velger i denne rapporten å implementere avskrivninger ved beregning av kommune-resultatet ved å benytte en *tommelfingerregel*. Vi tar utgangspunkt i det nasjonale tallet for avskrivninger til gjenanskaffelsesverdi i kommunesektoren (SSBs tall) og fordeler dette på de enkelte kommunene proporsjonalt med nivået på deres samlede driftsinntekter. I tillegg til at dette er en enkel forutsetning, mener vi også at den kan forsvares ut fra rimelighetsbetraktninger.

En underliggende forutsetning bak denne enkle beregningen er at alle kommunene i en viss forstand er like (med unntak av størrelsen). Kommuner med høye inntekter kan ha og har som hovedregel høy ressursbruk i tjenesteproduksjonen, og kommuner med lave inntekter bruker også mindre ressurser på å produsere tjenester. Tjenestene krever arbeidskraft, kjøp av innsatsvarer og kapitalutstyr i form av bygninger og maskiner. Som en første tilnærming er det rimelig å forutsette at den nødvendige kapitalbeholdningen langt på vei er en funksjon av størrelsen på tjenesteproduksjonen. Siden det også må antas å være en tilnærmet proporsjonalitet mellom inntekter og tjenestetilbud, følger det dermed at det også er en nær sammenheng mellom inntektene og kapitalbeholdningen, og dermed også mellom inntektene og avskrivningene. Vi understreker at dette er en grov tilnærming, der det blant annet ikke tas hensyn til at kommunene kan ha ulike historiske investeringsprofiler.

Det er en altså rekke usikkerhetsmomenter knyttet til disse beregnede tallene, men vi tror likevel at å benytte kommunespesifikke avskrivningstall som framkommer gjennom en slik nedbrytning av nasjonale tall, er bedre enn å bruke KOSTRA-tallene for avskrivninger.

4.2.2 Regneeksempler

Vi viser i dette avsnittet eksempler på hvordan beregningene slår ut. Vi viser dels makrotallene og dels eksempler fra tre kommuner. Vi har valgt ut Bærum, Kristiansund og Hammerfest som eksempelkommuner. Bærum er en stor forstadskommune med en relativt høy vekst (drøyt 100.000 innbyggere og en gjennomsnittlig årlig befolkningsvekst på 1,1 prosent i perioden 2001-2005). Kristiansund er en mellomstor bykommune med nullvekst i folketallet (17.000 innbyggere). Hammerfest er en bykommune (drøyt 9.000 innbyggere) med en relativt sterk vekst de senere årene.

De siste årene har kapitalslitet som andel av inntektene i kommuneforvaltningen ligget på i overkant av 6 prosent. Tallene for 2005 er trolig mer usikre enn for de øvrige årene.

Tabell 4.1   Inntekter og kapitalslit i kommuneforvaltningen. Mill kr der ikke annet er angitt

	2003	2004	2005
Kapitalslit kommuneforvaltning1)	15 024	16 408	17 000
Brutto driftsinntekt kommuner og fylkeskommuner 2)	226 286	238 953	249 875
Kapitalslit, % av inntekter	6,6	6,9	6,8

Kilde: SSB og ECON. 1) SSB nasjonalregnskap 2) SSB KOSTRA.

Forskjellen mellom avdrag og beregnede avskrivninger er betydelig, og den varierer mellom kommunene, jf. tabellen nedenfor. Vi har i beregningene forutsatt at avskrivningene i alle kommuner utgjør 6,8 prosent av brutto driftsinntekter.

Tabell 4.2   Avskrivninger i kommunene (konsern). Sum kommuner og tre eksempelkommuner

	Sum kommuner	Bærum	Kristiansund	Hammerfest
Mill kr:				
Avdrag	6 292	238	23	21
Avskrivninger, KOSTRA	9 571	217	29	23
Avskrivninger beregnet ¹⁾	14 572	338	54	40
Driftsinntekter	214 189	4 970	791	587
% av driftsinntekter				
Avdrag	2,9	4,8	2,9	3,5
Avskrivninger, KOSTRA	4,5	4,4	3,7	3,9
Avskrivninger beregnet	6,8	6,8	6,8	6,8
Beregnete avskrivn.- avdrag	3,9	2,0	3,9	3,3

Note: Avdrag er regnet netto. 1) Forutsatt lik 6,8 % av brutto driftsinntekter. En alternativ beregningsmåte for avskrivningene kunne være å fordele nasjonalregnskapets avskrivningstall på kommuner ved å bruke KOSTRA-avskrivningene som vekt. For de tre kommunene ville dette ha ført til følgende beregnede avskrivningstall: Bærum: 330 mill., Kristiansund: 45 mill., Hammerfest: 35 mill. For Bærum medfører denne endringen en svært liten endring i avskrivningene i prosent av inntekter, mens for de to andre kommunene medfører endringen en reduksjon i størrelsesorden 1 prosent av inntektene. I sum over alle kommuner vil de to metodene gi samme resultat for kapitalslitet.

Kilde: SSB og ECON

For kommunene i alt (inkl. Oslo) ble de beregnede avskrivningene regnet som andel av driftsinntektene 2,3 prosentpoeng høyere enn KOSTRA-avskrivningene og 3,9 prosentpoeng høyere enn netto avdrag. Dette gjenspeiler at de senere årene har differansen mellom avdrag og avskrivninger etter gjenanskaffelsesverdi (SSB) økt. Det kan være flere årsaker til at denne forskjellen har økt. En mulighet er at kommunene har økt avdragstiden på sine lån de senere årene. En annen mulig forklaring kan være det høye investeringsnivå i kommunene de senere årene. Siden SSBs avskrivningstall målt i gjenanskaffelsesverdi er basert på geometriske avskrivninger, mens avdragene (knyttet til en investering) normalt er like store hvert år, vil en økning i investeringsnivået som følge av disse beregningsforskjellene gi en sterkere økning i avskrivningene enn i avdragene. Resultatet blir at differansen mellom de to størrelsene øker.

Bærum's avskrivningstall ligger ifølge KOSTRA relativt høyt i forhold til de beregnede avskrivningene, mens det motsatte er tilfellet for Kristiansund og Hammerfest.

Å erstatte avdragene i netto driftsresultat med avskrivninger vil trekke ned kommune-resultatet med nesten 4 prosentpoeng i forhold til netto driftsresultat.

4.3 Realrente og nominell rente

Som beskrevet i kapittel 2 er en del av renteutgiftene i realiteten en kompensasjon for kommunens (ikke registrerte) inntektsgevinst som følge av at realverdien av gjeld går ned når prisnivået stiger. For å få et best mulig bilde av kommunens reelle inntekter, må renteutgiftene reduseres med:

Inflasjonsrate * Netto gjeld (gjeld – fordringer med fast prisnivå som bankinnskudd med mer)

Vi bruker den prosentvise endringen i TBUs samlede prisindeks for aktiviteten i kommunesektoren som inflasjonsvariabel. TBU-prisindeksen er et veid gjennomsnitt av prisstigningen for vareinnsats, arbeidskraft (lønnskostnader) og investeringer. I 2005 økte denne prisindeksen med 3,0 prosent. Resultatene er vist i tabellen nedenfor.

Tabell 4.3 Effekter av realrenteberegninger for 2005. Mill kroner der ikke annet er angitt

	Sum kommuner	Bærum	Kristiansund	Hammerfest
<i>Mill. kr.</i>				
Brutto gjeld ¹⁾	285 235	6 837	1 370	940
-pensjonsforpliktelser	173 203	3 799	718	463
-bankinnskudd	32 036	850	55	85
= Netto gjeld	79 996	2 189	597	392
i % av inntekt	37	44	75	67
Prisstigning, %	3,0	3,0	3,0	3,0
Inflasjonsgevinst	2 400	66	18	12
i %-poeng av inntekt	1,1	1,3	2,3	2,0
Netto renteutgifter	-1 399	-41,5	7,4	13,1
i %-poeng av inntekt	-0,7	-0,8	0,9	2,2

Note: Det er foretatt mindre justeringer i tallene for enkelte kommuner der KOSTRA-tall mangler.

1) Variabelen "Netto lånegjeld" i KOSTRA er benyttet. Alle gjeldstallene er gjelden ved inngangen til året.

Kilde: SSB, TBU og ECON

I gjennomsnitt medfører denne justeringen for prisstigningen en inflasjonsgevinst som tilsvarer 1,1 prosent av kommunenes samlede inntekter. Gevinsten er høyere desto større gjeld kommunen har. Kristiansund og Hammerfest, som begge har høy gjeld i forhold til inntektene, får dermed en stor inflasjonsgevinst. Bærum, med en gjeld som ligger nær gjennomsnittet for kommunene, får således en lavere inflasjonsgevinst enn Kristiansund og Hammerfest.

4.4 Netto avsetninger til bundne fond

Inntekter utover selvkost i VAR-sektorene kan ikke anvendes fritt, men må avsettes i bundne fond. Dette gjelder også mottatte øremerkede tilskudd fra staten som først kan anvendes til sitt formål i senere budsjettår. Vi viser i det følgende omfanget av netto avsetninger til bundne fond i 2005.

I KOSTRA er det data for avsetninger til bundne fond og for bruk av tidligere avsetninger til bundne fond.

Tabell 4.4 Samletall for kommunenes avsetninger til bundne fond. Mill kroner der ikke annet er angitt

	2003	2004	2005
Bto avsetninger bundne fond	2 743	2 974	3 637
Bruk av bundne fond	2 137	1 979	2 198
Netto avsetninger	605	995	1 439
% av bto driftsinntekter			
Bto avsetninger bundne fond	1,4	1,4	1,7
Bruk av bundne fond	1,1	1,0	1,0
Netto avsetninger bundne fond	0,3	0,5	0,7

Kilde: SSB

Regnet *netto* har det vært en viss økning i avsetninger til bundne fond i perioden. Situasjonen i 2005 i de tre eksempelkommunene er vist i tabellen nedenfor. Omfanget av slike avsetninger varierer generelt mye mellom kommunene.

Tabell 4.5 Netto avsetninger til bundne fond. Mill kr der ikke annet er angitt

	Sum kommuner	Bærum	Kristiansund	Hammerfest
Netto avsetninger bundne fond	1 439	36	-3	4
Bto driftsinntekter	214 189	4 970	791	587
Nto avsetn., % av bto inntekter	0,7	0,7	-0,4	0,7

Kilde: SSB og ECON

4.5 Dekning av regnskapsmessig merforbruk

En kommunes økonomiske handlefrihet er påvirket av om kommunen må dekke inn tidligere års merforbruk. Kommunens dekning av tidligere års merforbruk kommer til fradrag i Kommuneresultatet.

Tabell 4.6 Netto dekning av tidligere års mer/mindreforbruk. Mil kroner der ikke annet er angitt.

	2003	2004	2005
Mill kroner	-34 816	580 754	518 209
% av inntekter	0,0	0,3	0,2
Antall avkommunene med netto dekning > 0	111	131	117

Kilde: SSB og ECON

I 2004 og 2005 utgjorde kommunenes netto dekning av tidligere års mer/mindreforbruk drøyt 500 millioner kroner (0,2 prosent av brutto driftsinntekter), noe som bidrar til at samlet kommuneresultatet blir lavere enn netto driftsresultat. I 2005 var det 117 kommuner som hadde netto dekning av tidligere års mer/mindreforbruk som var større enn null. Tallene i eksempelkommunene i 2005 er vist i tabellen nedenfor.

Tabell 4.7   *Dekning av tidligere års mer/mindreforbruk i 2005. Mill kr der ikke annet er angitt*

	Sum kommuner	Bærum	Kristiansund	Hammerfest
Dekning av tidligere merforbruk (netto)	518	-1	-8	-8
Bto driftsinntekter	214 189	4 970	791	587
Netto dekning, % av bto driftsinnt.	0,2	0,0	-1,0	-1,4

Kilde: SSB og ECON

Bærum hadde ikke utgifter av betydning til dekning av tidligere års merforbruk. For Kristiansand og Hammerfest var utgiftene til dekning av tidligere års regnskapsmessige merforbruk lavere enn bruken av tidligere års mindreforbruk. Dette bidrar til å trekke kommuneresultatet opp, i forhold til om denne korreksjonen ikke var gjennomført.

4.6 Justering for svingende inntekter

4.6.1 Innledning

Vi beskriver her hvordan vi på en relativt summarisk måte justerer for ekstraordinære svingninger i netto renteinntekter inkludert utbytte, samt inntekter fra momskompensasjon på investeringene. Det er forbundet med betydelige problemer å definere hva som er et normalt nivå på slike inntekter, noe som gjør at resultatene vil kunne bli gjenstand for diskusjon. I en situasjon der en kommune ønsker å gjennomføre slike korreksjoner, bør de baseres på en konkret vurdering av utviklingen i de aktuelle inntekstposten historisk og den sannsynlige utviklingen framover.

Også andre inntektskomponenter enn utbytte og momskompensasjon kan fra tid til annen utvise store svingninger av midlertidig natur. Ett eksempel på dette er den uventet sterke veksten i kommunenes skatteinntekter som skjedde i løpet av 2006. Den ekstraordinært høye veksten i disse inntektene i 2006 vil trolig bli fulgt av redusert inntektsvekst for kommunene i 2007, siden det delvis er tatt hensyn til den sterke skatteveksten i 2006 i kommuneopplegget for 2007. I en slik situasjon er det gode grunner for også å korrigere bort deler av skatteveksten som en tilfeldig svingning i inntektene. Det er imidlertid svært vanskelig – trolig vanskeligere enn for utbytte og momskompensasjon – å skille ut hvilken del av skatteveksten som skal ses som en tilfeldig svingning og hvilken del som skal ses som en trend. Vi har derfor valgt å ikke gjøre korreksjoner for tilfeldige svingninger i skatteinntektene. Vi vil likevel ikke avvise at det kan være fornuftig å gjøre slike korreksjoner.

4.6.2 Ekstraordinære finansinntekter og -utgifter

Vi benytter data fra KOSTRA over summen av brutto renteinntekter, utbytte og eieruttak fra 2001 til 2005. For flere kommuner er det store endringer fra år til år. Brutto renteinntekter, utbytte og eieruttak i kommunene samlet og i de tre eksempelkommunene er vist i figuren nedenfor.

Tabell 4.8 *Brutto renteinntekter, utbytte og eieruttak, % av driftsinntekter*

Kilde: SSB og ECON

For kommunene sett under er variasjonene i eieruttak, utbytte og renteinntekter mindre enn 1 prosent av inntektene i de årene vi har data for. Selv om endringer i rentenivået kan ha en viss betydning for disse variasjonene, er trolig variasjoner i utbytte og eieruttak viktigere i de årene hvor disse endrer seg mye.

For enkelte kommuner svinger imidlertid inntektene så mye fra år til år at det har svært store konsekvenser for netto driftsresultat. Dette er tilfellet for Bærum. I denne kommunen varierte renteinntekter, utbytte og eieruttak fra 1 prosent av samlede inntekter i 2002 (lavest) til 7 prosent av inntektene i 2003. I 2004 og 2005 var disse inntektene omkring 3 prosent i begge årene. For å få et godt bilde av den underliggende økonomiske situasjonen i en kommune med så store svingninger i utbytte m.v. som Bærum, må det foretas en særskilt vurdering og eventuelt korreksjon av utbytteinntektene.

For Kristiansund og Hammerfest synes disse inntektene å utvikle seg trendmessig. For å vurdere om de observerte endringene i perioden 2001-2005 er uttrykk for en underliggende trend, ville det vært nyttig med lengre tidsserier. I dette prosjektet har vi bare hatt tilgang til data som har gått tilbake til 2001.

For de øvrige kommunene enn de tre eksempelkommunene, kan det observeres store svingningene i renteinntekter, utbytte og eieruttak. Tabellen nedenfor viser nøkkeltall for endring i disse størrelsene under ett i årene 2003-2005 for alle kommuner.

Tabell 4.9 *Antall kommuner etter størrelsen på endringene i brutto renteinntekter, eieruttak og utbytte er fra året før*

	2003	2004	2005
Antall kommuner med mer enn 50% økning	89	19	54
Antall kommuner med mer enn 50% nedgang	29	98	37

Kilde: ECON

Vi ser at det er mange kommuner hvor finansinntektene endrer seg mye fra år til år. Ikke bare er det i mange kommuner hvor finansinntektene øker mye, men det er også mange hvor nedgangen er stor.

For en rekke kommuner er det således aktuelt å foreta en justering til et normalnivå for renteinntekter/utbytte. Dette bør gjøres av kommunen selv eller av noen som kjenner kommunens økonomiske situasjon. Uten nærmere kunnskap om økonomien i kommunen, er en første tilnærming å erstatte årets utbytte med gjennomsnittet av utbytte for de nærmest foregående årene. Resultatene av en slik skjematisk justering er vist i tabellen nedenfor.

Tabell 4.10   Beregnede ekstraordinære renteinntekter/utbytte med mer. Prosent av brutto driftsinntekter

	2004	2005
Alle kommuner	-0,8	-0,2
Bærum	-1,0	0,2
Kristiansund	-1,7	-1,0
Hammerfest	0,6	0,9

Note: Tallet for 2004 er faktiske renteinntekter/utbytte fratrukket gjennomsnittet for 2001-2003. Tallet for 2005 er faktiske renteinntekter/utbytte fratrukket gjennomsnittet for 2001-2004, begge i prosent av inntektene.

Kilde: ECON

4.6.3   Momskompensasjon på investeringer

Vi illustrerer i dette avsnittet hvordan man kan beregne et normalnivå for kommunens inntekter fra momskompensasjon på investeringene. Korreksjonen gjøres ikke på makronivå, fordi rammetilskuddet tilpasses det samlede investeringsnivået i kommunene. For den enkelte kommune kan imidlertid større svingninger i investeringene medføre relativt store svingninger i driftsinntektene via momskompensasjonsordningen.

Vår tilnærming i denne rapporten er å definere et normalnivå for investeringene og deretter å beregne hva momskompensasjonen i beregningsåret ville vært dersom investeringene hadde ligget på dette normalnivået. Differansen mellom faktisk momskompensasjon og denne beregnede "normale momskompensasjonen" defineres som "ekstraordinært høy momskompensasjon på investeringene" i dette året.

Det er krevende å anslå dette normalnivået, og dette kan bare gjøres på en god måte ved å gjøre en konkret vurdering i den enkelte kommunens. I denne rapporten illustrerer vi metoden ved å forutsette at normalnivået for investeringene er lik gjennomsnittlig investeringsnivå i de nærmest foregående årene. For 2005 forutsetter vi at normalnivået er gjennomsnittet for årene 2001-2004. Kommuner med lavere investeringer enn gjennomsnittet de siste 4 årene vil dermed få oppjustert momskompensasjonen i 2005, mens kommuner med ekstraordinært høye investeringer i forhold til investeringene i kommunen i årene 2001-2004, vil få nedjustert inntektene fra momskompensasjon på investeringene.

En fullgod analyse av normalnivået for momskompensasjonen i en kommune burde i tillegg inneholdt en vurdering av om det historiske investeringsnivået er bærekraftig, dvs. opprettholdbart på lengre sikt. Videre burde det vært tatt høyde for at investeringer

i VAR-sektoren ikke utløser momsrefusjon.¹⁵ For kommuner der slike investeringer er av et stort omfang, vil beregningene i denne rapporten kunne bli misvisende.

Vi benytter i dette avsnittet historiske data for kommunekassen (ikke konsern), selv om det ideelt sett ville vært best å bruke konserntallene. Grunnen er at det i databasen KOSTRA bare fins konserntall tilbake til 2003, og vi ønsker en noe lengre tidsserie for å anslå et normalnivå for kommunens investeringer.

Tabell 4.11   Bruttoinvesteringer i prosent av brutto driftsinntekter

	2001	2002	2003	2004	2005
Alle kommuner	13,5	15,2	15,0	13,4	11,0
Bærum	14,9	14,6	11,2	10,1	8,1
Kristiansund	15,3	19,9	22,7	17,5	18,3
Hammerfest	22,2	13,2	21,9	24,4	22,6

Note: Normalnivået for 2005 er definert som gjennomsnittet av nivåene i perioden 2001-2004.
Kilde: ECON

Det er store forskjeller i investeringsnivået både mellom kommunene og over tid. Blant de tre kommunene er det høyest i Hammerfest og lavest i Bærum. I 2005 er de faktiske investeringene høyere enn ”normalinvesteringene” i Hammerfest, mens de er lavere i de to andre kommunene. Utviklingen i Hammerfest må ses på bakgrunn i en spesielt sterk vekst som følge av investeringer i forbindelse med petroleumsutvinning.

Det ekstraordinært høye (positivt tall) eller lave (negativt tall) nivået for momskompensasjonen målt i prosent av brutto driftsinntekter beregnes ved følgende formel:

$$\text{Ekstraordinær momsref} = \text{Ekstraordinært høy investering} \cdot \text{momssats}$$

hvor

Momssats   *Beregnet momssats på bruttoinvesteringene, beregnet som faktisk momsrefusjon dividert på faktiske bruttoinvesteringer i alle kommuner. Denne satsen var i 2005 14 prosent¹⁶.*

Resultatene for 2005 for de tre eksempelkommunene er vist i tabellen nedenfor.

Tabell 4.12   Beregninger av ekstraordinært høy momskompensasjon på investeringene i 2005. Prosent av brutto driftsinntekter

	Investeringer	Normalnivå investeringer	Ekstraordinært høye investeringer	Ekstraordinært høy moms, % av inntekt
Bærum	8,1	12,7	-4,6	-0,7
Kristiansund	18,3	18,8	-0,6	-0,1
Hammerfest	22,6	20,4	2,2	0,3

Kilde: ECON

¹⁵ Siden VAR-sektoren har omfattende salgsinntekter, beregnes merverdiavgift på investeringer på samme måte som i private bedrifter, dvs. at betalt moms trekkes fra inngående moms.

¹⁶ At satsen er såpass lav, skyldes trolig at det ikke er momsrefusjon på alle investeringene, bl.a. investeringer i VAR-sektoren.

I 2005 var investeringene i Bærum vesentlig lavere enn det beregnede normalnivået. Derfor ble også momsrefusjonen lavere enn normalt. For Kristiansund var investeringene så nær gjennomsnittet de siste årene at momskompensasjonen ble nesten den samme som normalnivået. I Hammerfest har investeringene vært høye og til dels økende, noe som medfører at den momskompensasjonen ligger 0,3 prosentpoeng av inntektene høyere enn normalnivået.

Hammerfest har de siste årene vært inne i en sterk ekspansjon pga store investeringer i forbindelse med petroleumsvirksomheten. Det gjør at investeringene kan komme til å ligge på et høyt nivå i flere år framover. I en slik situasjon blir den tilbakeskuende beregningen av normalnivået for investeringene mindre hensiktsmessig, og det kan være grunn til å gjøre en konkret vurdering av hva som bør anses som et normalt investeringsnivå for å vurdere om momskompensasjonen i det aktuelle året bør justeres. Lignende situasjoner hvor en tilbakeskuende beregningsmåte er mindre hensiktsmessig, vil man trolig fra tid til annen oppleve i flere kommuner.

4.7 Oppsummering av justeringene

De samlede effektene av de justeringene som er gjort, er at et samlet netto driftsresultat på 3,9 prosent for alle kommuner er korrigert til et kommuneresultat på 0,4 prosent¹⁷. Bærum's høye driftsresultat på 8,2 prosent tilsvarer et kommuneresultat på 7,2 prosent, som fortsatt er høyt. For Kristiansund summen av justeringene positive, slik at kommuneresultatet faktisk er høyere enn netto driftsresultat. Kommuneresultatet i Hammerfest er høyt, og noe lavere enn netto driftsresultat.

Som nevnt i avsnittene over, er justeringene for ekstraordinært utbytte og for ekstraordinært høy momskompensasjon gjennomført ved en skjematisk prosedyre. En grundig gjennomgang av kommuneøkonomien for å anslå normalnivået for utbytte og for investeringene ville kunne gitt andre resultater.

Tabell 4.13 Oppsummering av justeringene som er gjort av netto driftsresultat for å beregne kommuneresultat. Prosent av driftsinntekter. 2005

	Alle kommuner	Bærum	Kristiansund	Hammerfest
1 Netto driftsresultat	3,9	8,2	1,6	9,6
2 Avskrivninger - avdrag	3,9	2,0	3,9	3,3
3 Netto avsetning bundne fond	0,7	0,7	-0,4	0,7
4 Inflasjonsgevinst gjeld	1,1	1,3	2,3	2,0
5 Dekning av tidligere merforbruk	0,2	0,0	-1,0	-1,4
6 Ekstraordinært høyt utbytte med mer	-0,2	0,2	-1,0	0,9
7 Ekstraordinært høy momskomp på inv.	0,0	-0,7	-0,1	0,3
8 Kommuneresultat (1-2-3-4-5-6-7)	0,4	7,2	2,4	7,8

Kilde: ECON

¹⁷ Dette tallet er basert på en makroberegning og forutsetter at det ikke korrigeres for ekstraordinært høye inntekter fra momsrefusjon på investeringene. Tallet kan derfor avvike fra summen av justeringene for de enkelte kommunene, jf beregningene i kapittel 5.

For kommunene som helhet tilsvarende kommuneresultatet omtrent ½ prosent av inntektene. Å erstatte avdragene med avskrivninger trekker kommuneresultatet ned med bortimot 4 prosentpoeng, men inflasjonsgevinsten på gjelden trekker det opp igjen drøyt 1 prosentpoeng. Kommuneresultatet tyder på at kommunene sett under ett var i lang-siktig økonomisk balanse i 2005.

Både Bærum og Hammerfest framstår med meget solid økonomi ifølge kommune-resultatet, og også i Kristiansund synes økonomien å være bærekraftig ifølge denne indikatoren. Hammerfest kan bruke av et tidligere netto mindreforbruk som øker handlefriheten i 2005. Videre blir inflasjonsgevinsten på gjelden spesielt stor i Hammerfest fordi kommunen har en høy gjeld. Kristiansund får også oppjustert renteinntektene pga et ekstraordinært lavt utbytte.

Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal (TBU) økonomi beregner et korrigert netto driftsresultat for kommunesektoren, der avdragene i netto driftsresultat erstattes med beregnede avskrivninger til gjenanskaffelsesverdi, på samme måte som vi gjør når vi beregner kommuneresultatet.

For kommuneforvaltningen under ett er Korrigert netto driftsresultat i 2005 beregnet til -0,7 prosent av sektorens brutto driftsinntekter, mens netto driftsresultat er 3,6 prosent av inntektene. Det foreligger ikke beregninger av avskrivninger separat for kommuner og fylkeskommuner. Med våre forutsetninger om at avskrivningene i alle kommunene utgjør 6,8 prosent av inntektene, kan vi beregne et korrigert netto driftsresultat for kommunene alene. Dette utgjør i 2005 0,0 prosent av inntektene, både inkludert Oslo, og når Oslo holdes utenfor beregningene. Det beregnede kommuneresultatet for alle kommunene på 0,4 prosent¹⁸ i 2005, ligger således ikke langt unna TBUs korrigerede netto driftsresultat.

---

¹⁸ Vi gjør igjen oppmerksom på at dette tallet framkommer fra en makroberegning for alle kommunene under ett, og at tallet avviker fra summen av de detaljerte korreksjonene på kommunenivå.

5 Effekter på kommunenivå

Vi viser i dette kapitlet hvordan justeringene av netto driftsresultat slår ut for de enkelte kommunene. Vi gjør oppmerksom på særlig justeringene for svingene inntekter fra utbytte med mer og fra momsrefusjon på investeringer er gjort på en skjematisk måte. For enkelte kommuner kan dette føre til lite realistiske resultater i forhold til hva en konkret gjennomgang av kommuneøkonomien ville gitt.

5.1 Hovedtall

Tabellen nedenfor viser fordelingen av kommunene i ulike intervaller for kommuneresultatet. Tabellen viser også gjennomsnittlig driftsresultat og gjennomsnittlige størrelser for de korreksjoner som er gjort. Gjennomsnittene i tabellen er basert på uveide gjennomsnitt, dvs. at hver kommune teller like mye enten den er stor eller liten.

Tabell 5.1 *Netto driftsresultat og kommuneresultat, antall kommuner gruppert etter stigende kommuneresultat. Prosent av brutto driftsinntekter*

	Antall kommuner	Netto driftsresultat	Avskrivning minus avdrag	Netto avsetninger	Inflasjonsgjevinst gjeld	Dekning av tidligere merforbruk	Ekstraordinært høyt utbytte	Ekstraordinært høy momsrefusjon	Kommuneresultat	Differanse
	1	2	3	4	5	6	7	8	9 = 2-3-4+5-6-7-8	10 = 9 - 2
Lavere enn -5	13	-0,1	4,8	0,1	0,9	2,7	1,5	-0,3	-8,1	-7,9
-5 til -2	57	1,3	4,4	0,6	1,0	0,5	0,1	-0,2	-3,2	-4,5
-2 til 0	86	1,6	3,9	0,5	1,1	0,2	-0,4	-0,5	-1,0	-2,6
0 til 1	57	3,8	4,1	1,2	0,9	-0,1	-0,6	-0,5	0,5	-3,3
1 til 2	49	3,1	3,8	0,5	1,1	-0,6	-0,3	-0,6	1,5	-1,7
2 til 3	42	3,1	3,4	0,2	1,3	-0,6	-0,3	-0,8	2,5	-0,6
3 til 5	54	4,7	3,7	0,4	1,2	-0,7	-0,6	-1,0	4,0	-0,7
5 til 8	53	6,2	3,5	0,6	1,0	-1,4	-0,9	-0,9	6,2	0,0
8 og høyere	14	11,3	4,0	0,2	0,9	-2,3	-3,0	-1,4	14,7	3,4
Total	425	3,4	3,9	0,6	1,1	-0,3	-0,5	-0,6	1,4	-2,0

Note: Uveide tall, dvs. at kommuner av ulik størrelse tillegges like stor vekt ved beregning av gjennomsnitt.

Kilde: ECON

Gjennomgående blir kommuneresultatet lavere enn netto driftsresultat for alle kommuner. Den viktigste grunnen til dette er avdrag er erstattet med beregnede avskrivninger basert på gjenanskaffelsesverdi. Forskjellen mellom kommuneresultat og driftsresultat er størst blant kommuner som i utgangspunktet hadde negativt driftsresultat. Kommunene som har fått lavest kommuneresultat har hatt større dekning av tidligere merforbruk og også vesentlig høyere ekstraordinært høyt utbytte enn andre kommuner.

Generelt er ekstremverdiene i kommuneresultatet lenger fra hverandre enn ekstremverdiene i netto driftsresultat. Differansen mellom høyeste og laveste gruppegjennomsnitt i tabellen av kommuneresultatet var omtrent 23 prosentpoeng mens denne differansen var 12 prosentpoeng for netto driftsresultat. Dette skyldes at mange kommuner med lave netto driftsresultat får spesielt sterke nedjusteringer av inntekter ved beregningen av kommuneresultatet.

Kommuneresultatet blir gjennomgående lavere enn netto driftsresultat. Mens netto driftsresultat i 2005 i gjennomsnitt utgjorde 3,9 prosent av inntektene, tilsvarte kommuneresultatet 1,1 prosent. Det er en klar tendens til at kommuner med høye driftsresultater også får høye kommuneresultat, men sammenhengen er langt fra entydig. Det er en rekke kommuner med høye driftsresultat som har lave kommuneresultater og også flere kommuner med negative netto driftsresultater som har positive kommuneresultater.

Tabell 5.2 Klassifisering av kommuner etter kommuneresultat og netto driftsresultat, målt i prosent av brutto driftsinntekter. Antall kommuner

		Netto driftsresultat, % av brutto driftsinntekter						Total
		Lavere enn 0	0 til 2	2 til 4	4 til 6	6 til 8	8 og mer	
Kommune- resultat, % av bto. dr. innt.	Lavere enn -2	23	23	12	8	2	2	70
	-2 til 0	18	32	19	12	3	2	86
	0 til 2	10	30	31	16	12	7	106
	2 til 4	9	11	17	20	5	6	68
	4 til 6	4	5	9	11	16	8	53
	6 og høyere	0	4	6	9	7	16	42
Total		64	105	94	76	45	41	425

Det innebærer at det ikke er mulig å gjennomføre en sjablongmessig korleksjon av netto driftsresultat for å komme fram til det vi mener er en bedre indikator på kommunal-økonomisk balanse og bærekraft for den enkelte kommune. Grunnen til det er at betydningen av de ulike korleksjonsfaktorene varierer betydelig mellom kommunene.

Vi tror at kommunene selv gjennom relativt enkle beregninger kan gjennomføre disse beregningene, uten stor ressursinnsats. Vi tror også at det kan medføre klare analysemessige og kommunikasjonsmessige fordeler for kommunene å benytte Kommuneresultat som en supplerende indikator på den økonomiske situasjonen i kommunen.

5.2 Grupperingsanalyse

Et spørsmål er om forskjellene i kommuneresultatet kan relateres til strukturelle kjennetegn eller særtrekk ved kommunene. Vi har gjennomført en enkel grupperingsanalyse av sammenhengen mellom kommuneresultatet og følgende kommunekjennetegn

- Folketall
- Befolkningsvekst (gjennomsnittlig årlig vekst i folketallet 2001-2005)
- Andel av befolkningen som bor i tettsted
- Antall som bor i tettsted

- Inntektsnivået målt som *korrigerte inntekter* per innbygger. I dette inntektsbegrepet har man korrigert inntektene per innbygger for forskjeller i utgiftsbehov mellom kommunene.

Resultatene er vist i tabellen nedenfor.

Tabell 5.3 Kjennetegn ved kommunene, gruppert etter nivået på kommuneresultatet i 2005

Kommune- resultat	Folketall	Folketall i tettsted	Befolknings- vekst	Andel bosatt i tettsted	Inntekt
Lavere enn -5	4,7	3,0	-0,3	44,5	105,6
-5 til -2	7,4	4,8	-0,3	41,5	103,8
-2 til 0	16,4	13,7	-0,2	50,0	104,2
0 til 1	9,7	6,7	0,0	52,1	107,1
1 til 2	8,9	6,0	-0,1	51,8	103,4
2 til 3	12,4	10,0	-0,2	50,5	105,8
3 til 5	12,2	9,6	0,2	55,0	106,6
5 til 8	9,6	7,9	-0,1	52,4	112,3
8 og høyere	3,5	1,7	-0,2	31,0	120,6
Total	10,9	8,4	-0,1	49,5	106,5

Note: Folketallsvariablene er folketall ved utgangen av 2005 i 1000. Befolkningsvekst er gjennomsnittlig årlig vekst i befolkningen fra 2001 til 2005. Inntekter er en indeks for korrigerte inntekter per innbygger i 2005 (lands-gjennomsnitt lik 100). Den er korrigert for forskjeller i utgiftsbehov (kilde KRD). Korrelasjonen er målt med korrelasjonskoeffisienten.

Bare for inntektsvariabelen synes det å være noen sammenheng med kommuneresultatet. Kommunene med lavest kommuneresultat har gjennomgående lavest inntekter, mens kommunene i gruppen med høyest kommuneresultat har klart høyest inntekter. For de øvrige kommunene synes det ikke å være noen sammenheng mellom inntektsnivå og kommuneresultat.

Vi har også beregnet gjennomsnittlig kommuneresultat på fylkesnivå. Her har vi veid kommune etter størrelse (inntektsnivå) slik at i fylkestallene teller store kommuner mer enn mindre kommuner. Resultatene er vist nedenfor.

Tabell 5.4 Kommuneresultat for kommunene gruppert etter fylke (veid med inntektsnivået). Prosent av brutto driftsinntekter

	Kommuneresultat	Netto driftsresultat
Østfold	1,2	4,7
Akershus	4,0	4,6
Oslo	-1,9	4,5
Hedmark	0,9	2,5
Oppland	0,6	2,7
Buskerud	1,4	2,6
Vestfold	2,5	4,2
Telemark	-0,4	4,0
Aust-Agder	1,5	3,1
Vest-Agder	4,4	3,8
Rogaland	2,0	6,1
Hordaland	-0,6	4,2
Sogn og Fjordane	1,0	2,5
Møre og Romsdal	1,0	3,1
Sør-Trøndelag	2,2	4,6
Nord-Trøndelag	0,8	1,0
Nordland	1,4	3,0
Troms	2,3	2,1
Finnmark	1,5	3,4

Kilde: ECON

VEDLEGG: Beregningsresultater for de enkelte kommunene

I dette vedlegget vises beregningsresultatene for hver enkelt kommune. For enkelte kommuner kan mangler i primærdataene (KOSTRA) være en kilde til feil. Beregningene av korreksjonene for tilfeldige svingninger i inntektsposter i forhold til et normalnivå må anses som spesielt usikre. En fullgod beregning av disse korreksjonene krever en konkret vurdering av den aktuelle kommunens økonomi. Beregningsresultatene for disse størrelsene i denne rapporten må derfor i stor grad anses som indikative for størrelsen på slike korreksjoner.

- ECON -
Bærekraftig kommuneøkonomi

Komm. Nr	Kommune	Netto driftsresultat	Avskrivninger minus avdrag	Netto avsetninger	Inflasjonsgevinst gjeld	Dekning tidligere merforbruk	Ekstraordinært høyt utbytte	Ekstraordinært høy momsrefusjon	Kommune-resultat
101	Halden	4,2	3,2	0,2	1,1	1,2	0,8	0,2	-0,3
104	Moss	5,4	5,3	0,3	1,1	2,4	0,5	-0,2	-1,9
105	Sarpsborg	4,9	4,2	0,7	1,3	-1,2	1,2	-0,4	1,7
106	Fredrikstad	5,6	2,7	0,6	2,2	1,6	-0,2	-1,2	4,5
111	Hvaler	6,0	4,0	0,6	2,1	0,8	-1,3	-1,7	5,7
118	Aremark	-7,8	5,9	-1,7	0,2	-0,1	6,0	-0,7	-17,1
119	Marker	7,1	5,1	0,2	2,1	-0,5	1,1	-4,3	7,6
121	Rømskog	14,9	5,4	0,3	-0,7	-6,6	8,4	-0,9	7,6
122	Trøgstad	7,0	4,5	0,3	0,1	-1,4	0,6	0,1	2,9
123	Spydeberg	7,0	4,2	0,1	0,7	-1,1	0,0	0,0	4,4
124	Askim	6,3	4,2	0,8	1,5	5,5	0,9	-1,4	-2,2
125	Eidsberg	2,5	4,3	0,2	1,5	-0,3	2,5	-1,9	-0,8
127	Skiptvet	7,0	5,7	1,3	0,1	-1,3	0,9	-0,8	1,4
128	Rakkestad	4,4	3,8	2,0	1,6	-1,8	-0,8	1,8	1,0
135	Råde	1,7	3,4	0,9	1,4	0,4	-0,8	-1,1	0,4
136	Rygge	-1,4	4,3	1,3	1,5	3,4	-1,7	-1,4	-5,7
137	Våler (Øst)	4,0	3,7	0,5	0,6	0,0	0,8	-0,2	-0,1
138	Hobøl	-2,3	4,2	-1,1	1,6	-0,1	-0,8	-1,4	-1,5
211	Vestby	10,1	4,6	1,3	0,6	1,8	-1,9	1,0	3,9
213	Ski	2,8	4,7	0,8	1,3	-0,1	-0,5	-0,6	-0,2
214	Ås	1,7	4,0	0,0	2,3	0,0	-0,8	-0,3	1,1
215	Frogn	-0,1	4,9	-1,0	2,1	-1,7	-0,7	-1,0	1,7
216	Nesodden	1,8	4,1	0,3	1,1	0,3	-1,1	-2,5	1,8
217	Oppegård	1,2	2,1	-0,2	1,6	-1,0	-0,8	-0,1	2,8
219	Bærum	8,2	2,0	0,7	1,3	0,0	0,2	-0,7	7,2
220	Asker	4,4	3,9	1,0	2,1	-1,2	0,8	-1,5	3,4
221	Aurskog-Hø	3,7	3,3	1,7	1,7	-2,6	-1,1	-0,5	4,5
226	Sørum	6,8	6,8	0,4	1,5	0,0	-0,6	-2,5	4,3
227	Fet	2,7	3,2	-0,1	3,2	-1,1	-0,4	-3,0	7,3
228	Rælingen	2,3	4,5	0,8	1,3	0,8	-0,5	0,0	-2,0
229	Enebakk	4,6	5,5	0,5	0,8	3,4	-1,2	0,0	-2,8
230	Lørenskog	2,0	2,8	0,7	1,8	0,8	-0,4	-2,1	2,1
231	Skedsmo	4,3	1,9	-0,9	1,1	0,0	-0,9	-1,1	6,5
233	Nittedal	7,4	3,8	0,5	1,5	0,5	-1,0	-0,8	6,0
234	Gjerdrum	7,7	4,3	1,8	1,1	0,6	0,9	-2,9	4,1
235	Ullensaker	3,4	3,4	0,6	2,5	-0,1	-1,0	-1,0	3,8
236	Nes (Ak.)	1,9	3,5	2,2	2,1	1,0	-1,1	-2,1	0,6
237	Eidsvoll	1,8	3,9	0,3	0,9	-2,0	0,1	-0,6	1,0
238	Nannestad	0,8	0,3	0,4	3,3	-1,6	-0,3	-1,2	6,6
239	Hurdal	2,6	3,7	0,6	0,7	-0,3	-0,1	-0,5	-0,1
301	Oslo kommune	4,5	4,7	1,2	0,7	0,5	1,3	-0,5	-1,9

- ECON -
Bærekraftig kommuneøkonomi

Komm. Nr	Kommune	Netto driftsresultat	Avskrivninger minus avdrag	Netto avsetninger	Inflasjonsgjeld	Dekning tidligere merforbruk	Ekstraordinært høyt utbytte	Ekstraordinært høy momsrefusjon	Kommune-resultat
402	Kongsvinge	0,0	4,2	0,3	1,4	0,0	-0,4	0,4	-3,0
403	Hamar	5,1	3,6	1,0	1,1	-0,6	-4,5	0,1	6,6
412	Ringsaker	3,0	3,7	0,5	-0,6	0,0	-3,2	0,6	0,8
415	Løten	4,2	3,8	0,4	1,0	0,0	-0,5	0,4	1,0
417	Stange	4,9	4,4	1,4	1,5	0,1	-1,8	-0,5	2,9
418	Nord-Odal	-0,4	3,7	0,3	2,6	-1,1	-1,3	-1,8	2,5
419	Sør-Odal	0,6	4,9	0,8	1,0	0,0	-1,0	-0,4	-2,6
420	Eidskog	-5,2	4,5	0,0	2,5	0,0	-0,9	-2,2	-4,1
423	Grue	-3,7	2,7	-1,5	2,4	0,0	-2,3	-2,2	2,0
425	Åsnes	1,3	3,8	1,0	0,0	0,0	-1,0	1,5	-4,0
426	Våler (Hed)	5,0	5,0	0,7	1,2	1,5	-1,8	1,3	-0,4
427	Elverum	3,5	4,7	0,4	0,4	-2,0	-0,1	0,3	0,6
428	Trysil	3,5	3,9	1,4	0,7	0,0	0,1	0,5	-1,7
429	Åmot	8,0	3,3	7,3	2,3	0,6	-1,2	-0,4	0,8
430	Stor-Elvdal	-1,4	4,7	-0,3	0,9	-3,0	NA ¹⁾	NA	NA
432	Rendalen	-3,8	2,8	-0,9	1,9	0,0	-0,3	-1,0	-2,6
434	Engerdal	2,8	3,7	1,2	-0,1	-0,6	-1,5	1,9	-2,0
436	Tolga	2,7	3,0	0,9	1,3	0,5	-0,6	0,1	0,1
437	Tynset	3,3	3,6	1,5	1,6	-0,2	-0,6	-1,3	1,9
438	Alvdal	1,2	2,0	1,0	1,0	-0,2	-0,6	-0,9	1,0
439	Folldal	4,4	4,1	0,8	1,1	0,9	-0,5	0,0	0,2
441	Os (Hedm.)	-3,1	3,1	-1,0	1,6	0,0	-0,1	-2,2	-1,4
501	Lillehammer	1,9	5,7	2,0	1,6	0,0	-0,6	-0,5	-3,2
502	Gjøvik	6,3	5,0	1,4	0,4	0,0	-0,1	0,0	0,4
511	Dovre	4,7	3,6	2,8	0,5	0,0	-5,1	-1,5	5,4
512	Lesja	4,5	4,9	1,9	-0,6	-1,3	-6,6	-0,5	5,6
513	Skjåk	7,5	4,0	2,0	-0,6	-3,0	3,9	-1,0	0,9
514	Lom	4,3	4,7	-0,9	-0,4	-1,4	-5,9	0,0	7,4
515	Vågå	4,5	4,2	2,0	-0,1	-0,1	-5,3	1,0	2,6
516	Nord-Fron	4,3	3,9	1,8	0,0	-2,5	0,0	-0,7	1,8
517	Sel	0,6	2,9	-0,4	0,6	0,0	-1,1	0,6	-0,8
519	Sør-Fron	4,0	2,8	1,8	-0,2	0,0	-1,2	-1,0	1,5
520	Ringebu	1,9	3,0	-0,5	0,9	-1,9	1,8	0,4	0,0
521	Øyer	0,2	4,2	1,1	0,9	0,0	-0,7	-0,6	-3,0
522	Gausdal	-3,0	3,7	0,9	0,6	-2,2	-6,5	-0,6	2,3
528	Østre Toten	1,6	3,0	0,7	0,6	0,0	-1,0	-0,5	0,1
529	Vestre Toten	-0,6	4,3	0,6	1,7	0,0	-0,7	0,0	-3,2
532	Jevnaker	2,3	4,4	1,3	1,4	-0,9	-2,0	-0,8	1,7
533	Lunner	0,4	3,9	-1,0	0,5	-1,6	-3,4	0,2	2,8
534	Gran	1,2	4,0	-0,5	0,7	-1,3	-1,0	-0,6	1,3
536	Søndre Land	2,9	4,1	0,8	0,3	0,0	-1,9	-0,5	0,8

- ECON -
Bærekraftig kommuneøkonomi

Komm. Nr	Kommune	Netto driftsresultat	Avskrivninger minus avdrag	Netto avsetninger	Inflasjonsgjeld	Dekning tidligere merforbruk	Ekstraordinært høyt utbytte	Ekstraordinært høy momsrefusjon	Kommune-resultat
538	Nordre Land	2,3	3,5	-0,3	0,8	-4,8	-2,6	-1,0	8,4
540	Sør-Aurdal	2,4	3,5	0,1	0,4	0,0	0,0	-0,2	-0,6
541	Etnedal	5,0	5,0	0,9	-1,5	-1,4	0,0	1,1	-2,0
542	Nord-Aurdal	2,0	5,0	0,5	1,0	0,6	0,0	-1,0	-2,0
543	Vestre Sli	-0,3	5,0	0,2	0,1	-2,0	-0,3	-0,8	-2,4
544	Øystre Sli	10,4	4,0	1,2	0,0	-6,0	-0,7	-1,3	13,3
545	Vang	6,6	6,3	7,2	-0,5	-4,3	-1,1	-1,2	-0,9
602	Drammen	1,3	6,4	1,2	1,3	-1,5	-7,0	-1,3	4,9
604	Kongsberg	1,2	3,9	0,3	1,9	0,5	-0,8	-1,7	0,9
605	Ringerike	2,0	3,0	0,4	0,0	1,5	-1,3	-0,6	-0,9
612	Hole	3,4	4,1	0,3	1,4	-6,6	-0,6	0,1	7,4
615	Flå	5,8	4,3	0,6	0,0	-4,5	-0,6	-3,2	9,1
616	Nes (Busk.)	0,2	5,0	-1,3	-0,1	0,0	-1,2	-0,7	-1,6
617	Gol	6,3	4,8	1,8	0,3	-0,1	-0,7	-0,8	1,7
618	Hemsedal	4,8	3,4	0,6	1,4	-3,3	0,5	-1,6	6,7
619	Ål	12,8	5,8	3,9	0,0	-0,1	-1,7	-0,1	5,1
620	Hol	8,3	6,2	2,0	-1,2	0,0	-1,2	0,4	-0,3
621	Sigdal	3,6	4,7	0,4	-0,3	-0,4	0,6	0,0	-1,9
622	Krødsherad	3,2	4,9	-0,6	-0,8	-3,1	-0,7	0,2	1,7
623	Modum	3,7	3,6	0,3	-0,3	0,0	-1,2	0,3	0,4
624	Øvre Eiker	0,4	3,6	0,1	1,0	-0,3	-0,7	-0,5	-0,7
625	Nedre Eike	3,4	4,1	1,8	1,5	0,0	-0,6	0,8	-1,2
626	Lier	2,7	3,9	1,2	1,6	0,0	-1,0	-1,2	1,3
627	Røyken	0,7	6,3	0,5	-0,5	0,0	-2,2	-0,3	-4,1
628	Hurum	2,6	2,4	-0,4	0,7	-1,4	-0,3	-0,8	3,8
631	Flesberg	-0,4	4,1	-1,1	1,1	-0,1	-1,4	-2,9	2,1
632	Rollag	2,6	4,5	-0,4	0,4	0,0	-0,7	-1,2	0,9
633	Nore og Uv	6,5	6,5	-4,0	-0,9	0,8	-1,3	2,6	0,8
701	Horten	2,1	3,8	0,2	1,8	-0,1	1,9	-1,7	-0,1
702	Holmestrand	4,1	3,8	-0,5	1,5	1,7	-1,3	-1,6	3,5
704	Tønsberg	6,8	6,1	2,5	1,6	-0,7	1,7	-1,4	0,3
706	Sandefjord	6,3	5,8	0,3	0,2	-0,7	-2,0	-1,0	4,1
709	Larvik	4,6	4,8	-0,3	1,1	1,6	-2,6	-1,8	3,9
711	Svelvik	1,6	3,0	-3,9	1,4	0,0	-1,5	-1,4	6,8
713	Sande (Ves)	0,9	3,5	0,5	0,4	0,0	-1,1	-2,0	0,3
714	Hof	7,7	6,1	0,2	-1,3	-4,5	-3,1	1,9	5,9
716	Re (fra 20)	1,1	4,6	0,4	0,2	-2,3	-1,4	-1,4	1,4
719	Andebu	3,2	3,0	0,5	1,4	0,0	-0,3	-1,0	2,4
720	Stokke	-1,1	4,8	-0,1	1,3	0,0	-3,2	-1,4	0,1
722	Nøtterøy	3,6	4,7	0,2	1,1	0,0	-2,0	-1,9	3,7
723	Tjøme	1,7	3,1	0,7	1,4	-0,6	-1,7	-1,0	2,7

- ECON -
Bærekraftig kommuneøkonomi

Komm. Nr	Kommune	Netto driftsresultat	Avskrivninger minus avdrag	Netto avsetninger	Inflasjonsgevinst gjeld	Dekning tidligere merforbruk	Ekstraordinært høyt utbytte	Ekstraordinært høy momsrefusjon	Kommune-resultat
728	Lardal	2,5	4,8	0,3	0,5	-2,5	-0,5	-2,3	3,2
805	Porsgrunn	7,8	3,6	0,1	0,5	3,5	-0,6	0,8	0,8
806	Skien	1,8	5,3	0,4	0,5	0,0	-0,4	0,6	-3,6
807	Notodden	1,7	4,5	-2,3	0,9	1,2	0,7	0,2	-1,8
811	Siljan	1,9	4,3	0,9	0,2	-1,9	-1,4	-0,8	1,0
814	Bamble	4,1	3,6	0,5	1,5	-2,1	0,6	-0,9	4,0
815	Kragerø	6,5	4,1	0,0	1,0	0,2	2,9	-0,6	0,8
817	Drangedal	4,9	3,3	0,6	1,1	0,0	0,8	-1,3	2,5
819	Nome	1,2	4,0	2,1	1,9	0,0	-2,9	-1,3	1,1
821	Bø (Telem.)	-1,2	4,8	-0,1	1,0	0,0	-2,9	-0,2	-1,9
822	Sauherad	-1,8	4,3	0,4	2,3	0,0	-1,3	-0,4	-2,5
826	Tinn	6,2	5,0	0,8	0,5	-2,0	-0,8	-1,4	5,0
827	Hjartdal	6,3	5,5	1,2	0,4	2,3	-0,7	0,4	-2,0
828	Seljord	2,9	4,0	0,6	2,0	-0,4	-0,3	-1,6	2,6
829	Kviteseid	5,0	4,6	2,1	1,6	2,1	0,0	-0,6	-1,6
830	Nissedal	4,1	4,1	0,0	0,3	-0,4	-1,0	-1,7	3,3
831	Fyresdal	10,7	4,9	2,7	0,0	-0,1	0,4	-1,3	4,0
833	Tokke	2,5	6,3	0,4	-0,6	-0,1	-0,9	-0,3	-3,5
834	Vinje	6,2	5,8	3,9	0,0	-1,9	-0,1	-0,6	-0,8
901	Risør	-1,6	5,2	0,5	1,7	0,0	-4,6	-2,5	1,4
904	Grimstad	-1,0	4,3	1,1	1,2	-0,9	-0,6	-1,0	-2,8
906	Arendal	2,2	2,7	0,6	1,9	0,0	-1,6	-2,2	4,6
911	Gjerstad	-0,3	3,9	1,7	1,5	0,2	-5,5	-4,2	5,0
912	Vegårshei	5,1	3,1	3,2	0,1	-1,8	-3,6	-1,0	5,4
914	Tvedestrand	-1,2	3,9	0,2	0,6	-0,4	-3,9	0,5	-0,8
919	Froland	-0,8	5,2	1,0	1,4	0,0	-1,1	-0,3	-4,1
926	Lillesand	5,9	3,8	3,8	1,3	-0,3	-2,0	1,4	0,4
928	Birkenes	0,4	4,6	-0,2	0,0	0,0	-0,6	-1,6	-1,7
929	Åmli	1,5	4,9	0,2	0,6	-1,9	-2,1	-0,5	1,5
935	Iveland	4,7	4,6	-0,2	-0,6	-2,4	-0,9	-0,4	3,4
937	Evje og Ho	2,5	4,0	1,7	0,4	-0,6	-1,2	-0,3	-0,8
938	Bygland	10,0	5,0	1,0	-0,1	-1,0	-2,3	1,7	5,5
940	Valle	8,7	4,5	6,8	-0,5	-1,1	-1,6	-1,0	0,7
941	Bykle	36,0	6,8	27,2	-3,4	-0,1	-1,4	-0,4	0,5
1001	Kristiansand	4,4	4,2	0,5	1,4	-0,2	-3,6	-2,5	7,5
1002	Mandal	1,4	3,2	1,2	1,3	-0,1	-1,3	0,6	-0,9
1003	Farsund	4,8	3,8	0,1	1,6	0,1	-1,8	-1,0	5,3
1004	Flekkefjor	2,2	5,3	0,4	0,7	-0,9	-1,1	0,9	-1,7
1014	Vennesla	0,2	2,5	0,4	1,8	0,0	-0,2	-1,4	0,6
1017	Songdalen	7,4	2,0	1,3	0,8	0,0	-1,8	0,2	6,5
1018	Søgne	-3,7	2,2	0,4	2,0	1,1	-1,8	-2,2	-1,3

- ECON -
Bærekraftig kommuneøkonomi

Komm. Nr	Kommune	Netto driftsresultat	Avskrivninger minus avdrag	Netto avsetninger	Inflasjonsgjeld	Dekning tidligere merforbruk	Ekstraordinært høyt utbytte	Ekstraordinært høy momsrefusjon	Kommuneresultat
1021	Marnardal	13,9	4,2	0,0	0,4	0,0	5,8	-0,5	4,8
1026	Åseral	18,5	5,3	-2,0	-1,6	0,0	7,0	-2,7	9,3
1027	Audnedal	20,0	3,1	-0,1	0,3	-5,5	5,6	-0,3	17,5
1029	Lindesnes	8,6	3,1	0,7	0,7	0,0	4,1	-0,5	1,9
1032	Lyngdal	-0,2	4,3	-0,1	1,3	0,0	0,1	-1,3	-2,0
1034	Hægebostad	0,7	5,3	1,5	-1,5	-4,9	-8,0	-1,5	6,8
1037	Kvinesdal	1,9	5,3	1,3	0,5	0,0	-0,8	0,0	-3,4
1046	Sirdal	5,3	7,0	-2,5	-0,6	-0,4	-1,5	-2,7	4,7
1101	Eigersund	6,6	3,4	-0,5	1,1	0,2	0,5	-1,4	5,4
1102	Sandnes	5,3	4,5	0,8	0,2	1,6	-1,7	0,2	0,1
1103	Stavanger	9,1	3,0	1,2	0,6	0,5	3,2	-0,5	2,2
1106	Haugesund	0,3	4,5	0,5	1,0	-0,1	-1,0	-0,2	-2,4
1111	Sokndal	10,8	3,0	-0,3	1,3	0,0	6,6	-1,0	3,9
1112	Lund	2,9	4,7	0,6	0,6	0,0	-0,9	-1,2	0,3
1114	Bjerkreim	1,6	4,9	-0,4	-0,4	0,0	-0,7	0,1	-2,6
1119	Hå	4,6	5,2	0,2	-0,7	-0,1	-1,6	-0,9	1,0
1120	Klepp	6,6	3,0	1,5	0,2	-0,7	-0,9	-0,9	4,9
1121	Time	6,1	2,3	0,4	0,6	0,0	1,4	-1,2	3,7
1122	Gjesdal	6,0	3,3	0,6	1,4	-0,4	0,0	-1,1	4,8
1124	Sola	7,4	3,8	0,5	-0,1	1,1	1,0	0,0	0,8
1127	Randaberg	7,8	3,5	1,3	0,4	-1,5	-1,2	0,5	5,7
1129	Forsand	28,2	3,7	-0,1	-0,3	-0,5	16,3	-0,4	8,9
1130	Strand	1,7	4,4	0,0	0,8	-1,4	-0,4	-0,3	0,2
1133	Hjelmeland	-0,1	4,8	-5,4	0,1	0,0	-0,3	-1,6	2,4
1134	Suldal	9,5	6,6	-0,2	-0,7	-2,3	0,3	-0,9	5,4
1135	Sauda	18,0	5,5	0,6	0,5	1,6	-1,1	-0,7	12,6
1141	Finnøy	1,4	3,4	1,6	0,3	-3,9	-1,3	-1,6	3,4
1142	Rennesøy	-0,9	3,0	0,7	1,2	0,0	-0,9	-1,7	-0,7
1144	Kvitsøy	3,8	3,9	1,1	0,5	0,3	-0,5	-1,4	0,8
1145	Bokn	2,2	2,8	-0,1	1,7	0,1	-1,7	-3,5	6,4
1146	Tysvær	3,6	4,0	0,4	1,1	-0,8	-1,0	-0,1	2,3
1149	Karmøy	3,2	3,7	0,1	0,3	-1,2	-0,1	-0,1	1,1
1151	Utsira	5,2	6,5	0,7	-1,7	-3,4	-1,7	-0,6	2,1
1154	Vindafjord	1,0	5,2	-0,1	0,9	0,0	-5,8	-1,7	4,3
1159	Ølen (t.o.)	-3,3	5,0	0,0	1,6	-1,6	NA	NA	NA
1201	Bergen	5,5	4,2	1,0	1,3	3,6	-0,8	-0,1	-1,2
1211	Etne	1,9	4,5	1,0	1,4	-0,6	-0,4	-1,6	0,4
1216	Sveio	2,5	3,3	0,2	0,1	-0,1	-0,7	0,1	-0,2
1219	Bømlo	1,9	3,6	1,1	1,7	0,0	-0,4	0,6	-1,4
1221	Stord	1,1	4,1	0,3	1,5	14,3	-8,4	0,2	-7,9
1222	Fitjar	1,5	3,6	0,0	1,7	1,1	0,5	-0,4	-1,6

- ECON -
Bærekraftig kommuneøkonomi

Komm. Nr	Kommune	Netto driftsresultat	Avskrivninger minus avdrag	Netto avsetninger	Inflasjonsgevinst gjeld	Dekning tidligere merforbruk	Ekstraordinært høyt utbytte	Ekstraordinært høy momsrefusjon	Kommune-resultat
1223	Tysnes	1,1	4,2	0,6	0,9	0,0	-0,2	-1,0	-1,6
1224	Kvinnherad	1,7	3,1	1,2	2,1	0,0	2,1	-0,6	-1,9
1227	Jondal	-0,1	2,9	-0,4	1,4	0,8	-0,6	-2,1	0,8
1228	Odda	5,5	4,3	2,0	0,8	0,8	-0,2	0,0	-0,5
1231	Ullensvang	1,3	3,8	0,3	0,8	0,0	0,0	-1,0	-1,0
1232	Eidfjord	13,1	7,4	1,2	-2,7	-4,5	-1,9	0,3	7,9
1233	Ulvik	0,5	7,1	-1,4	-1,3	0,0	1,4	-0,7	-7,2
1234	Granvin	4,9	2,2	-0,2	1,8	0,0	6,2	-0,4	-1,1
1235	Voss	2,2	3,0	1,1	0,5	0,2	0,9	-0,3	-2,2
1238	Kvam	4,0	3,2	0,9	1,9	0,0	-0,1	-0,2	2,1
1241	Fusa	-0,1	4,1	0,3	0,5	-5,1	-0,1	0,0	1,2
1242	Samnanger	1,8	3,6	1,6	0,9	-1,0	-0,6	-1,0	0,1
1243	Os (Hord.)	8,4	4,1	1,4	3,5	-1,8	-8,2	0,2	16,1
1244	Austevoll	-4,7	4,8	-7,2	1,8	0,0	NA	NA	NA
1245	Sund	0,1	4,9	0,4	0,0	0,0	1,2	-0,5	-5,9
1246	Fjell	5,4	5,4	0,0	0,9	0,0	0,7	-0,4	0,7
1247	Askøy	1,0	4,3	0,2	1,6	-0,4	-1,5	-0,3	0,3
1251	Vaksdal	3,9	5,0	0,8	1,6	-0,8	3,2	-2,7	-0,1
1252	Modalen	10,0	6,9	0,1	-1,2	-1,2	-1,6	1,4	3,3
1253	Osterøy	0,4	4,1	1,5	1,3	1,1	-1,9	-2,0	-1,0
1256	Meland	-2,7	3,8	0,5	1,3	2,6	-6,2	-1,1	-1,1
1259	Øygarden	7,5	1,8	0,3	1,2	0,0	-0,5	-3,0	10,0
1260	Radøy	1,2	4,6	1,1	0,6	1,8	-1,4	-0,3	-4,0
1263	Lindås	-1,3	5,0	0,1	0,8	1,8	-1,8	-0,7	-4,8
1264	Austrheim	3,5	5,2	0,5	1,8	0,9	-2,2	0,4	0,3
1265	Fedje	2,9	5,6	0,4	-1,7	-2,7	-2,9	-0,5	1,2
1266	Masfjorden	6,4	3,8	0,0	1,1	0,0	-0,5	-1,4	5,7
1401	Flora	-2,0	3,7	-0,2	2,6	0,2	-2,9	-0,7	0,4
1411	Gulen	4,6	5,4	0,5	0,8	3,2	-0,4	0,1	-3,6
1412	Solund	-4,7	3,6	-0,7	1,0	0,0	0,0	-0,1	-6,5
1413	Hyllestad	-0,4	4,6	0,6	0,2	0,0	2,0	-2,6	-4,8
1416	Høyanger	-3,9	4,1	-0,3	1,8	0,0	-0,6	0,6	-5,9
1417	Vik	9,3	3,7	0,1	1,9	5,5	7,2	-0,7	-4,5
1418	Balestrand	6,1	5,7	0,2	-0,5	-1,5	-0,8	0,1	1,9
1419	Leikanger	13,2	6,7	2,7	2,8	-8,1	9,9	-3,7	8,6
1420	Sogndal	3,7	2,7	1,3	1,3	-2,3	-0,9	-0,8	4,8
1421	Aurland	5,4	5,4	-0,7	0,4	0,0	NA	-1,8	NA
1422	Lærdal	9,1	4,8	3,0	1,5	-3,3	-0,4	0,3	6,2
1424	Årdal	-2,7	2,5	-3,9	1,1	-2,9	-1,1	-1,5	5,4
1426	Luster	10,2	3,8	2,9	0,1	-1,8	3,5	0,0	1,9
1428	Askvoll	2,7	4,0	-0,2	2,1	2,9	-1,6	-0,8	0,6

- ECON -
Bærekraftig kommuneøkonomi

Komm. Nr	Kommune	Netto driftsresultat	Avskrivninger minus avdrag	Netto avsetninger	Inflasjonsgevinst gjeld	Dekning tidligere merforbruk	Ekstraordinært høyt utbytte	Ekstraordinært høy momsrefusjon	Kommune-resultat
1429	Fjaler	2,8	4,6	0,2	1,2	4,0	0,3	-0,8	-4,4
1430	Gaular	2,8	4,0	0,1	2,2	2,2	-0,9	-1,7	1,2
1431	Jølster	1,3	4,1	0,4	1,6	0,8	-0,7	0,2	-2,0
1432	Førde	3,7	2,8	4,3	4,3	-2,5	1,0	-0,5	3,0
1433	Naustdal	-0,4	4,7	-0,1	2,2	0,0	-0,3	-2,2	-0,3
1438	Bremanger	1,1	2,2	0,3	2,1	0,3	-3,0	-1,7	4,9
1439	Vågsøy	2,3	2,3	0,3	2,3	0,0	-1,1	-2,2	5,2
1441	Selje	-0,1	4,1	1,4	2,7	0,1	-3,0	-2,1	2,1
1443	Eid	7,3	3,4	1,1	1,4	-1,2	1,3	-0,1	4,2
1444	Hornindal	4,2	-0,2	0,7	0,2	0,0	-1,5	0,1	5,3
1445	Gloppen	0,9	5,2	-0,3	1,7	6,0	-0,4	-1,1	-6,8
1449	Stryn	0,6	3,1	0,4	2,1	0,0	0,4	-0,8	-0,3
1502	Molde	0,7	2,8	0,5	1,8	-2,0	-0,2	-0,1	1,4
1503	Kristiansund	1,6	3,9	-0,4	2,3	-1,0	-1,0	-0,1	2,4
1504	Ålesund	2,8	3,3	0,6	2,0	3,3	-0,1	-1,2	-1,0
1511	Vanylven	0,8	3,6	-0,1	1,1	-1,4	-0,5	-0,5	0,7
1514	Sande (M.)	3,0	4,0	0,5	1,0	4,2	-0,7	0,3	-4,3
1515	Herøy (M.)	0,4	3,2	0,6	1,4	-0,3	1,1	-0,2	-2,6
1516	Ulstein	2,8	3,0	1,1	2,2	1,0	-0,2	-1,9	2,0
1517	Hareid	-0,5	1,7	0,6	5,3	0,1	0,1	-1,9	4,3
1519	Volda	1,0	3,0	-1,0	3,1	-0,7	1,3	-3,5	5,0
1520	Ørsta	-0,8	3,4	1,1	1,9	0,0	-0,5	-1,1	-1,8
1523	Ørskog	7,7	0,6	0,2	1,3	-1,1	0,0	-2,3	11,5
1524	Norrdal	1,2	2,9	1,0	1,2	0,0	-0,8	-1,4	0,7
1525	Stranda	1,0	3,3	0,2	1,9	0,0	-1,8	-0,7	1,9
1526	Stordal	3,1	5,0	0,0	0,4	0,0	-4,1	1,8	0,9
1528	Sykkylven	0,4	3,6	0,1	2,0	1,6	-1,5	-2,3	0,9
1529	Skodje	-1,4	3,2	-0,3	2,3	3,2	-0,8	-2,6	-1,9
1531	Sula	4,8	4,5	1,0	1,9	-3,2	1,1	-1,9	5,1
1532	Giske	7,4	3,4	0,5	1,7	-3,2	5,7	0,5	2,3
1534	Haram	17,7	2,1	3,8	2,6	-0,3	11,4	0,5	2,9
1535	Vestnes	1,7	3,1	0,1	2,4	0,0	-0,4	-1,9	3,2
1539	Rauma	0,8	3,7	0,0	0,5	0,5	-0,3	-1,0	-1,6
1543	Nesset	12,2	4,9	3,0	1,4	5,2	13,7	-0,5	-12,9
1545	Midsund	5,1	5,1	0,5	0,6	1,9	1,2	3,2	-6,3
1546	Sandøy	16,5	3,2	-0,3	-0,2	0,0	5,0	1,5	6,9
1547	Aukra	4,5	3,5	1,9	0,9	-1,1	-0,7	1,9	-0,2
1548	Fræna	5,2	3,7	0,0	1,5	-0,5	2,0	0,1	1,3
1551	Eide	8,6	5,7	1,1	1,0	-4,7	3,5	-1,6	5,6
1554	Averøy	-0,7	3,6	1,7	1,9	0,0	-1,1	-0,9	-2,0
1556	Frei	1,6	5,0	-0,2	0,6	-0,1	-8,6	1,4	4,6

- ECON -
Bærekraftig kommuneøkonomi

Komm. Nr	Kommune	Netto driftsresultat	Avskrivninger minus avdrag	Netto avsetninger	Inflasjonsgjeld	Dekning tidligere merforbruk	Ekstraordinært høyt utbytte	Ekstraordinært høy momsrefusjon	Kommune-resultat
1557	Gjemnes	5,7	4,2	0,8	1,1	0,0	-0,1	-0,7	2,7
1560	Tingvoll	2,3	3,0	0,1	1,4	-1,8	-2,0	0,3	4,1
1563	Sunndal	3,6	4,4	-0,4	0,7	0,0	0,1	0,0	0,2
1566	Surnadal	5,1	3,9	0,5	0,7	-0,3	-1,6	0,2	3,1
1567	Rindal	3,8	3,6	0,0	1,0	0,1	-0,4	-0,6	2,1
1569	Aure (t.o.)	5,5	3,6	1,1	0,2	-0,9	-2,1	0,4	3,7
1571	Halsa	-1,4	2,9	-0,6	0,9	0,5	-2,3	-1,6	0,4
1572	Tustna (t.)	-5,2	3,7	0,0	1,0	1,4	-7,4	-1,0	-0,9
1573	Smøla	4,0	3,8	1,6	0,4	0,0	-0,4	3,0	-3,6
1601	Trondheim	4,6	1,9	0,1	0,2	0,0	1,0	-1,0	2,8
1612	Hemne	5,0	2,7	-0,3	0,3	0,0	0,2	-0,3	3,0
1613	Snillfjord	2,1	2,3	0,5	1,1	0,0	0,6	-1,4	1,2
1617	Hitra	16,2	2,8	0,5	3,1	-1,2	14,8	-1,7	4,0
1620	Frøya	7,4	4,2	0,3	0,9	-2,3	5,7	0,4	0,0
1621	Ørland	4,3	2,3	0,1	2,2	-1,4	6,2	-1,7	1,1
1622	Agdenes	6,9	3,4	0,5	0,6	-1,6	0,6	0,2	4,5
1624	Rissa	4,1	3,1	0,8	1,7	-0,9	1,7	-0,3	1,3
1627	Bjugn	-0,9	2,2	-0,3	1,1	-0,7	0,0	0,1	-1,0
1630	Åfjord	7,1	3,4	2,4	1,7	0,0	0,3	-2,7	5,5
1632	Roan	4,5	3,4	1,0	1,3	-0,8	0,5	-0,7	2,3
1633	Osen	7,7	2,8	1,6	1,3	-0,9	0,7	-0,8	5,6
1634	Oppdal	7,4	2,9	0,0	0,9	0,0	-0,5	-0,5	6,5
1635	Rennebu	1,0	4,2	-0,3	1,1	0,0	-1,2	0,7	-1,2
1636	Meldal	2,2	1,1	-0,7	1,3	0,0	0,4	0,1	2,6
1638	Orkdal	3,3	4,2	1,6	0,7	-1,2	0,0	-0,5	-0,1
1640	Røros	0,5	3,0	0,7	1,2	-2,8	-0,6	-0,7	2,2
1644	Holtålen	4,7	5,4	1,8	2,3	2,7	1,0	-1,3	-2,5
1648	Midtre Gau	4,2	2,9	1,0	0,0	-0,6	5,9	-1,0	-4,0
1653	Melhus	5,6	3,0	0,3	1,9	-0,9	1,4	0,1	3,7
1657	Skaun	2,6	1,2	1,1	1,6	-0,4	1,3	3,3	-2,3
1662	Klæbu	0,8	4,5	1,0	1,4	-3,6	0,1	-0,7	0,9
1663	Malvik	4,0	3,7	0,7	1,3	2,7	2,3	-1,8	-2,1
1664	Selbu	5,3	2,4	0,7	0,9	0,6	1,3	0,0	1,1
1665	Tydal	4,8	4,2	-1,1	0,5	-1,5	-1,8	-1,8	7,4
1702	Steinkjer	0,6	2,5	0,8	1,7	-0,1	-0,3	-0,4	-0,3
1703	Namsos	-1,4	2,3	-0,5	2,6	0,0	-1,1	-1,7	2,1
1711	Meråker	2,6	3,6	0,9	1,1	0,0	-1,1	-1,8	2,2
1714	Stjørdal	0,1	1,2	0,4	1,7	0,0	-0,4	-0,4	1,1
1717	Frosta	4,1	2,6	0,3	1,7	1,6	-0,3	-0,1	1,7
1718	Leksvik	1,4	4,1	0,3	1,7	0,0	-0,2	-0,9	-0,1
1719	Levanger	3,3	4,3	0,1	1,4	2,1	-0,8	-0,8	-0,2

- ECON -
Bærekraftig kommuneøkonomi

Komm. Nr	Kommune	Netto driftsresultat	Avskrivninger minus avdrag	Netto avsetninger	Inflasjonsgjeld	Dekning tidligere merforbruk	Ekstraordinært høyt utbytte	Ekstraordinært høy momsrefusjon	Kommune-resultat
1721	Verdal	2,3	3,4	0,3	1,6	-0,9	0,3	-0,2	1,0
1723	Mosvik	1,8	5,3	-0,1	0,6	-2,4	-0,6	1,3	-1,2
1724	Verran	2,2	1,6	-0,3	2,1	1,9	-0,4	-0,4	2,0
1725	Namdalseid	0,9	3,6	-0,8	1,9	-0,2	-0,9	-1,1	2,1
1729	Inderøy	-0,2	3,0	0,4	2,0	-1,0	-0,1	-0,9	0,5
1736	Snåsa	-3,4	2,7	-1,1	1,4	-0,1	-0,5	-1,0	-2,0
1738	Lierne	1,7	3,3	0,4	0,7	-0,1	-0,7	0,0	-0,5
1739	Røyrvik	-9,3	2,3	-7,4	1,2	0,1	-1,1	-1,4	-0,6
1740	Namsskogan	6,0	3,0	0,1	1,4	-0,2	-0,5	-1,6	6,6
1742	Grong	3,1	4,0	0,3	1,7	0,4	0,1	-0,7	0,8
1743	Høylandet	-0,9	1,5	-1,0	0,0	-1,9	-0,1	-2,5	3,0
1744	Overhalla	1,6	4,4	0,6	2,2	-0,4	0,1	-0,2	-0,7
1748	Fosnes	0,4	2,3	-2,7	0,7	0,0	-0,5	0,4	1,7
1749	Flatanger	3,2	4,4	1,1	1,0	-1,7	-0,6	0,1	0,8
1750	Vikna	0,3	2,6	0,3	0,2	-0,4	-0,3	-1,6	-0,1
1751	Nærøy	0,1	2,1	-0,3	2,5	0,0	-0,6	-1,3	2,7
1755	Leka	7,1	3,3	-1,8	1,6	0,2	-1,0	-1,8	9,8
1804	Bodø	6,2	0,9	1,2	1,7	0,0	0,2	-0,1	5,7
1805	Narvik	1,7	4,0	0,7	1,1	-0,2	-0,8	0,3	-1,1
1811	Bindal	9,4	4,5	0,6	1,2	-2,3	-0,2	-1,1	9,1
1812	Sømna	2,7	3,3	-0,4	1,8	0,2	-0,7	-2,5	4,7
1813	Brønnøy	1,7	4,2	0,0	1,5	0,0	-0,3	-0,5	-0,2
1815	Vega	2,5	5,5	0,4	1,4	0,0	-0,6	1,6	-3,0
1816	Vevelstad	2,7	4,9	0,2	0,1	0,0	-0,6	0,0	-1,7
1818	Herøy (Nor)	-1,7	5,4	-0,1	1,3	-2,7	-1,0	0,7	-2,9
1820	Alstahaug	0,3	4,3	0,3	2,2	0,0	-0,9	-0,1	-1,1
1822	Leirfjord	-1,4	4,0	-1,2	0,8	0,0	-0,5	-0,5	-2,4
1824	Vefsn	1,1	4,8	0,3	0,6	0,0	-0,8	0,0	-2,5
1825	Grane	3,3	3,4	-0,2	0,1	-1,2	-1,6	-1,3	4,2
1826	Hattfjelldal	13,7	4,0	2,0	-0,2	0,0	-0,3	2,6	5,2
1827	Dønna	-0,9	4,3	-0,7	4,3	-0,1	-1,2	-0,4	1,5
1828	Nesna	5,1	2,2	0,4	0,7	-1,6	-1,3	0,0	6,1
1832	Hemnes	8,5	6,3	0,1	-0,1	0,0	-0,3	0,8	1,5
1833	Rana	4,7	4,7	0,2	0,9	0,6	-0,8	-0,2	1,1
1834	Lurøy	4,3	1,9	0,2	0,1	-2,1	-0,2	0,1	4,6
1835	Træna	3,5	3,3	0,0	0,3	-0,9	-0,4	-2,5	4,4
1836	Rødøy	-0,2	4,7	0,7	-0,4	0,1	-2,0	0,8	-4,9
1837	Meløy	3,1	2,8	-0,1	1,1	-0,8	-2,1	-0,2	4,7
1838	Gildeskål	-1,8	5,8	0,3	1,5	-0,4	-1,2	-1,3	-3,5
1839	Beiarn	4,1	2,3	2,1	-0,2	0,0	1,4	-0,6	-1,4
1840	Saltdal	0,5	4,1	-0,9	1,0	1,2	-0,5	-0,9	-1,5

- ECON -
Bærekraftig kommuneøkonomi

Komm. Nr	Kommune	Netto driftsresultat	Avskrivninger minus avdrag	Netto avsetninger	Inflasjonsgjeld	Dekning tidligere merforbruk	Ekstraordinært høyt utbytte	Ekstraordinært høy momsrefusjon	Kommune-resultat
1841	Fauske	3,6	1,9	2,5	0,8	1,1	2,1	-0,4	-2,8
1845	Sørfold	6,9	3,8	0,5	-1,0	1,4	-0,2	0,4	0,1
1848	Steigen	-2,4	5,1	1,4	2,2	0,0	0,0	-2,1	-4,7
1849	Hamarøy	3,7	5,2	1,8	0,2	1,2	-0,5	0,4	-4,1
1850	Tysfjord	0,5	4,2	-0,1	1,7	0,6	0,0	-0,9	-1,5
1851	Lødingen	1,8	3,6	-0,9	2,1	0,9	-0,2	-2,0	2,6
1852	Tjeldsund	6,0	2,7	1,3	1,8	0,0	-0,7	1,5	3,0
1853	Evenes	-3,1	3,0	-0,3	1,8	0,0	-5,5	-3,0	4,4
1854	Ballangen	0,4	5,8	0,1	1,5	0,2	-0,2	-2,5	-1,5
1856	Røst	-8,0	-0,9	-1,1	2,5	0,0	NA	NA	NA
1857	Værøy	10,2	6,7	3,8	0,0	0,0	-0,3	-0,2	0,1
1859	Flakstad	-3,2	2,8	-0,2	0,9	-0,4	0,1	-0,5	-4,1
1860	Vestvågøy	2,9	3,8	-0,3	0,2	0,0	-0,4	-0,8	0,8
1865	Vågan	2,2	2,9	0,5	5,6	-0,6	-0,2	-0,8	6,0
1866	Hadsel	1,8	3,2	0,5	1,9	0,0	-2,8	-0,6	3,4
1867	Bø (Nordl.)	0,2	4,5	0,1	1,7	0,0	-1,8	-1,1	0,1
1868	Øksnes	-2,1	2,3	0,1	1,6	0,0	-1,0	-0,3	-1,6
1870	Sortland	2,1	3,4	0,1	1,7	-0,1	-0,8	-1,5	2,8
1871	Andøy	-1,0	2,8	0,8	0,5	0,2	NA	NA	NA
1874	Moskenes	-1,5	1,8	-0,7	0,8	-3,1	NA	NA	NA
1901	Harstad	2,7	4,8	0,3	1,8	0,4	-1,0	-0,2	0,3
1902	Tromsø	2,5	1,6	-0,2	2,4	0,3	0,0	-0,3	3,6
1911	Kvæfjord	4,1	5,6	0,3	3,9	0,7	0,1	-0,7	2,0
1913	Skånland	-0,4	4,0	0,5	1,3	-1,7	-0,2	0,6	-2,4
1915	Bjarkøy	-2,5	2,9	0,0	0,2	-5,0	1,6	-1,1	-0,7
1917	Ibestad	2,3	4,0	-0,5	1,1	-3,1	-0,3	-0,1	3,5
1919	Gratangen	2,1	2,6	0,7	1,4	-1,0	0,2	-1,8	2,7
1920	Lavangen	0,0	3,7	-0,2	0,8	-2,1	-0,1	-0,8	0,2
1922	Bardu	3,9	2,4	-0,7	1,0	-0,8	-0,4	1,6	2,8
1923	Salangen	0,6	2,8	-0,3	1,4	0,3	0,0	0,4	-1,4
1924	Målselv	0,5	2,6	0,1	1,5	0,3	0,1	0,3	-1,4
1925	Sørreisa	1,0	3,6	-0,4	2,5	1,5	1,2	-2,3	-0,1
1926	Dyrøy	3,8	2,8	0,4	1,6	0,9	0,0	-0,3	1,6
1927	Tranøy	1,8	5,3	-0,2	1,5	2,0	0,1	0,8	-4,7
1929	Berg	10,5	0,7	1,4	0,5	0,0	-0,3	2,1	7,1
1931	Lenvik	1,2	3,5	-0,2	1,4	-1,1	-0,3	-0,8	1,3
1933	Balsfjord	0,5	3,8	0,7	1,2	0,0	-0,8	0,3	-2,4
1936	Karlsøy	-5,8	3,9	-0,4	0,0	0,0	-0,1	-2,9	-6,3
1938	Lyngen	1,3	5,3	0,2	1,9	0,4	-65,6	1,9	60,9
1939	Storfjord	3,8	4,4	1,6	0,2	0,0	0,3	0,4	-2,5
1940	Gaivuotna	3,3	3,0	0,5	0,7	-1,1	5,0	0,4	-3,9

- ECON -
Bærekraftig kommuneøkonomi

Komm. Nr	Kommune	Netto driftsresultat	Avskrivninger minus avdrag	Netto avsetninger	Inflasjonsgjeld	Dekning tidligere merforbruk	Ekstraordinært høyt utbytte	Ekstraordinært høy momsrefusjon	Kommune-resultat
1941	Skjervøy	1,9	2,7	-0,4	2,0	2,8	4,2	1,2	-6,7
1942	Nordreisa	3,1	4,4	1,3	1,4	0,0	2,3	-0,2	-3,3
1943	Kvænangen	0,3	7,2	1,1	0,9	1,2	2,9	-1,4	-9,8
2002	Vardø	9,8	4,1	2,4	1,6	4,1	-0,2	1,1	0,0
2003	Vadsø	0,6	4,3	0,3	0,0	-1,5	-0,4	0,4	-2,6
2004	Hammerfest	9,6	3,3	0,7	2,0	-1,4	0,9	0,3	7,8
2011	Guovdageai	0,8	4,1	0,0	3,6	0,0	3,3	0,4	-3,3
2012	Alta	1,0	4,5	0,4	1,4	-0,1	-1,1	-0,7	-0,7
2014	Loppa	10,4	2,8	2,4	1,7	-1,8	3,8	-1,7	6,7
2015	Hasvik	6,6	4,6	0,8	1,4	-0,3	0,2	-0,1	2,8
2017	Kvalsund	-0,3	3,2	0,4	1,2	-4,6	0,5	-0,8	2,1
2018	Måsøy	7,3	1,9	2,2	0,9	-0,7	-0,9	0,2	5,4
2019	Nordkapp	2,4	2,5	-0,5	2,1	-4,0	0,2	-0,2	6,6
2020	Porsanger	2,3	2,7	0,8	1,4	0,6	-0,5	-1,0	1,1
2021	Kárásjohka	4,4	4,6	0,1	1,3	1,7	0,0	0,5	-1,2
2022	Lebesby	4,9	2,2	-0,1	0,0	0,0	-0,1	-0,7	3,4
2023	Gamvik	6,5	2,9	2,9	2,3	3,3	0,2	-0,2	-0,3
2024	Berlevåg	3,7	2,4	0,0	-0,9	-1,3	-1,0	0,8	1,8
2025	Deatnu Tan	-0,6	3,9	-0,7	1,2	-0,8	-0,7	0,2	-1,2
2027	Unjarga Ne	8,2	4,2	1,7	1,0	0,0	-0,6	-0,6	4,6
2028	Båtsfjord	4,4	2,3	0,4	1,7	-1,2	2,8	-1,1	3,0
2030	Sør-Varanger	-0,3	3,0	0,2	1,0	-0,9	-0,7	-0,7	-0,2

¹⁾ NA = foreligger ikke data.